

ROMAN

No

20

Willem Reimanni ausammas.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENG"
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 20

SISU:

Bernt Lie: Sunniva.
 Mustakallio: Pääsukelese.
 Lola Stein: Kui süda põleb.
 O. Henry: Süda ja rist.
 A. Dolgoshev: Sügismotiiv.
 Arnold Liiv: Unelm viimsest sügis-
 roosist.
 Emmy Wenzel: Võõras hääl.
 Lidt de Jeude: Tundmata austaja.
 Rudolf Veyrich: Suur vale.
 Lotte Zischka: Orangutang.
 Suad Dervish: Noor türklanna.
 Päevapilt.
 Luise Westkirch: Kevadelaul sügisel.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad 1931. a.:

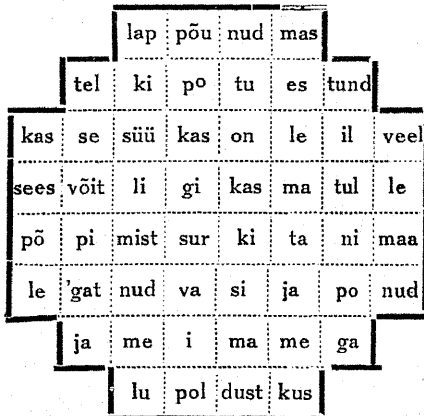
12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 " (18 ")	"	6.—
6 " (12 ")	"	4.—
3 " (6 ")	"	2.—
2 " (4 ")	"	1.50
1 " (2 ")	"	—80
Üksiknumber	"	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Müürivahe, 16. Tel. 445-83.

Mõistatus nr. 20 (230).

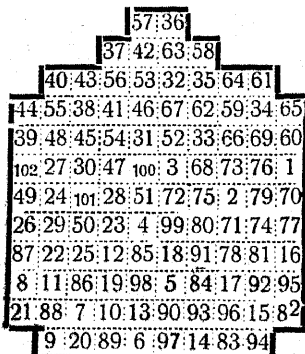
Seadnud **Em. Gutmann.**

Milline Anna Haava luuletise algus on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnnaku abil.

Lahendus ilmub Romaan Nr. 24 (234).

Lahendus nr. 16 (226).

Alates Nr. 1. saame ratsamehe kõnnaku abil Aug. Alle luuletuse:

Talve õhtul.

Talv väljas, sajab lemmes lund,
 Kui surmarüüdi kannab muld.
 Ei tule und, ei tule und,
 Teen koldes leegiisevat tuld.

Kõik tuli sööb ja tuhaks teeb
 Need koldes pragisevad puud.
 Üks tultalik rinnas keeb

Ja valu teeb — ei tea muud . . .

Õig talvine nii igav, pikk —
 Ei tule und, ei tule und . . .

Aug venib nii kui igavik,
 Kui kolist matab väljas lund.

Aug. Alle.

Romaan

Nr. 20 (230)

Oktoober 1931

X. aastakäik.

Sunniva.

Norra kirjaniku **Bernt Lie** romaan.

8

Aga need silmad ei näinud teda enne, kui ta just voodi ette, lambi valguse kätte, põlvili langes. Siis süvenesid nad rahulikult ja kaua tema ahastades vaatavatesse silmadesse.

Högh tahtis rääkida, aga kui neiu jälle silmad sules ja uuesti lamas kui surnu tumalt, siis lämbus ta hää. Ta virises kui laps, võttis neiu kõhnast käest kinni ja kummardas tema kohale, põnevalt kuulata-des ta hingetõmbeid.

Uuesti avas neiu silmad ja silmitses teda kaua, nagu unenäos naeratades. Pisarad purskasid Höghi silmist, ilma et neiu seda märkas, kuni noormees sosistas:

„Sunniva, kas sa mind tunnud?“

Neiu pilk loitis, kui ta peaaegu hääletult vastas:

„Sina oled kuningapoeg muinasjutust!“

Ta sules silmad ja lamas nii tüki aega; siis sosistas ta silmi tõstmata:

„Räägi minuga!“

Kuna tal pisarad üle põskede veeresid, ütles Högh ütlemata pehme, armsa häälega:

„Jah, magus, väike Sunniva, mina olen see muinasjutulik kuningapoeg, kes niikaua on kaugel viibinud ja nüüd viimaks tuleb sinu juurde sind paluma: ole sa minu armastatud, ainus kuningatütar, ja tee mind kõige õnnelikumaks kuningapojaks maailmas!“

Nüüd jooksis valus tõmme üle neiu kin-niste silmade ja ta sosistas:

„Ma lähen koju oma ema juurde tae-vasse!“

„Ei, ei, Sunniva, sa ei tohi surra, mitte nüüd —“

„Ema on mind juba nii kaua oodanud.“

„Aga mina olen sinu kuningapoeg, kes sind armastab!“

Nüüd ütles Sunniva unistavkurval, too-nil:

„On ju olemas küllalt kuningatütteid!“

„Ei, Sunniva, minu jaoks pole neid peale sinu ühtegi. Kas saad minust aru, Sunniva, mina olen sinu maalermeister, kes sind ar-mastab; ma tulin tagasi, reisisin läbi poole maailma, palju, palju päevi, et jõuda sinu juurde; kas mõistad mind, peale sinu, Sun-niva, ei armasta ma kedagi teist!“

Sunniva avas oma silmad pooleldi ja kat-sus oma palaviku-unelmast ärgata. Siis sosistas ta:

„Räägi veel kord!“

Nüüd kummardas Högh üsna ta kohale ja pani oma käevarre padjale ta pea ümber:

„Sunniva, väike Sunniva, sina oled ainus, keda ma maailmas armastan. Sa ei tohi nüüd minust lahkuda. Ma ei taibanud ju seda, tead, ei saanud sellest siinamaani aru ning olin sinu vastu paha. Aga sa pead elama ja mind armastama, siis saab kõik jälle heaks ja meie elu muutub ilusaks, õn-nelikuks!“

Äkki vaatas neiu talle täielt otsa ja ütles selge pilguga:

„Sa lahkusid minust tookord.“

„Ja jah, see oli minu poolt paha ja inetu; aga kõige pahem oli see minule enesele; ma ei taibanud ju oma tundeid ja see sün-dis kõik sellepärast, et ma sind nii süda-mest armastasin, Sunniva!“

„On see tõsi, maalermeister?“

„Nii tõsi, nii tõsi, kui ma siin sinu kõr-val istun ja siia üles olen tulnud, et kõik, kõik jälle saaks heaks —“

Ta peatus; neiu keha värises ja teravad jooned ta näost kadusid, kui ta silmadest veeresid pisarad.

„Sunniva, Sunniva, ma armastan sind!“

Siis tundis Jan Högh üht kätt oma õlal, tõusis ja nägi doktorit oma taga lahke näoga, mis ütles, et ta peaks toast lahkuma.

Ta lahkus ja doktor järgnes talle. Kui nad seisid korridoris ja uks nende taga oli kinni läinud, hakkas Jan Högh kramplikult nutma. Doktor aga pani oma käevarre ta kaela ümber ja pigistas teda oma rinnale, kuna temagi võitles nutuga.

— — —

Jan Högh jäi doktorimajja. Nädal möödus ja lootus, millest tal raske oli loobuda, et Sunniva jälle terveks saab, oli nüüd täiesti kadunud.

Doktor laskis teda oma vaikset, kannatlikku valu jaotada, nagu oleks ta olnud tema poeg, pärast seda kui Högh temale oli avanud oma südame. Nad pidasid kordamisi Sunniva juures öövalvet, ja kui Gundestad neile äkki võetud kindlusega ei oleks ära keelanud, nad oleksid ööd ja päevad istunud Sunniva voodi ees.

Sunniva oli esimestel päevadel pärast Höghi tulekut pisut elustunud, nii et isegi doktor jälle hakkas julgust saama. Ta oli mitu tundi meelemärkusel ja ei sallinud enese juures kedagi peale Höghi. See säras oma kindlas lootuserõõmus, istus tema juu-

res käsikäes ja ei loobunud temale kirjeldamast, kui õnnelikuks pidi saama nende elu, kuni doktor tuli ja Sunnivale rahu nõudis.

Aga pikkamisi kadus elu ometi ikka enam ja enam; meelemärkus jäi ikka pikemaks ajaks ära ja ööd otsa istusid kõik kolm, Jan Högh, doktor ja Gundestad, tema juures ja kuulatasid nuttes ning ahastades tema unistusi emast ja muinasjutulisest kuningapojast.

Kaheksandal päeval ta suri ja järgmisel pühapäeval maeti ta kalmistule kaskede alla.

— — —

Järgneval sügisel rippus Jan Höghi suur, kuldaurahaga kroonitud maal näitusel. See oli võimas maal: Hele mererand ees ja selle ümber pärg valgetüvelisi kaski, mis vaikselt kohisevas vees peegeldusid. Aga väljast merelt tulid vood vahutades üle kaugete kaljurüngaste — päikeseheledates joontes sinikate mäekülgede vahelt fjordi.

Keset fjordi suud seisis päike loitvalt, keskööpunasena, sügava hiilgusega omas valguses, värvide võitlusmängus ja iluhiilguses taeva poole kuldteed osutades.

Nimekirjas kandis maal imelikku pealkirja:

„Idapool päikest ja läänepool kuud.“

(Lõpp.)

Pääsukesele.

Soome luuletaja **Mustakallio.**

*Ei, väike pääsukene,
sa laula, rõõmusta
kui meil on väljas tali,
maa kaetud lumega.*

*Siis istud Niili ääres
sä mures oksalla,
pea peidad tiiva alla
ja und näed Soomesta!*

— — —

Kui süda põleb.

Saksa kirjanik **Lola Stein.**

1

Rosemarie tundis professor Wintersteini Röntgeni-instituuti astudes rinnas jälle tumedat kartusetunnet, ja kõik elustavad lootused, mis sel kastevärskel kevadehommikul instituudi poole teele minnes ta südames olid tegelenud, kadusid järsus kurbeses. Sest ainus pilk doktor Zanderi näole, kes seisis Röntgeni-toas, kui Rosemarie sinna sisse astus, ütles temale, et siin majas eilsest saadik muudatust ei olnud sündinud.

Ja ometi oli Rosemarie täna hommikul olnud täis arusaamatut ja õnnelikku lootust. Juba ärgates oli ta ennast tunnud palju vabamana ja rõõmsamana kui kaua enne seda, ja kui ta siis sammus tuntud teed mööda, mis täna oli täis sädelevat päikest, oli ta kindlasti uskunud, et ta kergem, heledam helevus peab osutama heaks ennustuseks. Ja nüüd paistis siin ometi kõik olevat sama kurb ja tume kui eile, üleile, oh, kõik viimased nädalad, seitsaadik kui professor Winterstein oli raskesti haigestunud.

Rosemarie küsis dr. Zanderilt tasakesi ja aralt professori tervise järele. Selle tume nägu ennustas talle juba vastust. Puuduva julgusega kehtis arst ainult õlgu.

„Palavik on eilsest saadik veel tõusnud,“ ütles ta lühidalt.

Ja kuna ta muud ei öelnud, ei julenud Rosemarie ka rohkem küsida.

Ta sidus enesele valge õepõlle ette ja hakkas Röntgeni-aparaadi juures teotsema. Mõni minut hiljem ilmus aparadi ette esimene hommikuks tellitud patsient.

Rosemarie päevatöö algas.

Juba pool aastat oli ta professor Wintersteini instituudis Röntgeni-õena ametis. Professor ise oli talle nõu annud seda elukutset valida ja oli ta juhtinud sellele teele, millele ta oli astunud tänulikult ja rõõmsasti, sest et see temale tõi rahuldust ning rõõmu.

Armastades seda elukutset ja temast rõõmu tundes, oli noor neiu väsimata virkuse ja kindla tahtega lõpetanud pooleaastase Röntgeni-kursuse ja siis üllatavalt ruttu praktikaga vilunud. Patsiendid armastasid teda enam kui ühtki teist öde Wintersteini instituudis; kõik soovisid tema poolt ravitsust, tahtsid tema pehmete käte poolt abi saada, tema armast nägu näha ja temaga ravitsuse jooksul vesta.

Ja kuigi ametiõdede vaikne kadetus Rosemariet mõnikord ehmatas ja kurvastas, siis rõõmustas teda ometi jälle patsientide lahkus, tänulikkus ja heatahtlus. Parim osa ta elukutsest oli aga ühine tegevus ja töö professor Wintersteiniga. Sest Rosemarie oli temale mitte ainult Röntgeni-õeks, vaid oli talle saanud ka niitelda erasekretäriks. Ta kirjutas professori kirjad, isegi artiklid teadusliste ajakirjade jaoks, professori aaktaadi järele ja võttis vastu telegrammid, kui professor mõnda loengut lämbistas. Ja tihti, kui instituut juba ammu oli kinni, istus ta veel professori toas ja töötas tema seltsis. Ja need olid olnud ta ilusaimad tunded.

Nüüd oli see juba kahe nädala eest järsku lõppenud. Bruno Winterstein lainas haigevoosis.

Tema abiarst ja Röntgeni-instituudi kaasomanik, tervisinõunik dr. Zander, ravitses teda Wintersteini noore assistents-arsti dr. Trübneriga, kes viimane nüüd professori haiguse ajal tema naistehaiglat, mille Winterstein mõne aasta eest oma instituudi kõrvale asutanud, isepäinis juhtis.

Ja nad olid mõne päeva eest enestele veel nõu andma kutsunud ühe kuulsa professori, kuigi Winterstein seda ei olnud soovinud, öeldes, et see kõik asjata oleks. Ent selle tulek oli mõlemale nooremale ometi rahustuseks ja nii kutsuti ta siiski. Ometi oli kuulus ametivend nende diagnoosi õigeks tunnistanud, samuti nende ravitsemise meetodi; ka oli ta haigele katsunud arvamist sisse iubitada, et asi halb ei ole, mida Winterstein väsinud ja teadva naeratusega kuulas. Kuid pärast haigetoast lahkumist oli külaline oma ametivendadele vapustatult seletanud, et temagi haigust arvab väga tõsiseks, isegi peaaegu lootusetuks.

See oli olnud tunaeile.

Ja nüüd oli palavik veel tõusnud.

Rosemarie ei kõnelenud oma patsientidega täna mitte nõnda kui muidu. Masinlikult käsitas ta aparate, täitis oma kohust, teenis nii, kuidas amet nõudis. Tal polnud sel ennelõunal aega ise oma mõtetega teotsema, sel ajal, mil tuba iial ei tühjenenud abitsijaist, kes ootasid Röntgenikiirtelt abi. Nad kõik küsisid professori tervise järele. Ja neile kõigile pidi Rosemarie andma sama

vastuse. Et asi polnud paranenud, vaid enim veel pahemaks muutunud, oh, palju pahemaks!

Patsiendid silmitsesid noore Röntgeni-õe magusat, kahvatut nägu, kuna ta neile taksesi ja väsinud häälega vastas; nad nägid neiu suu ümber murelikku joont ja aimasid, kui sügavasse südamesse öele professori haigus läks. Sellepärast hoidus enamik neist neiu rasket meeleolu rikkumast ja vaikis, Rosemariet jättes tema valu ja piinavate mõtete mängupalliks. Ainult üksikuid leidus, kes ikka enam teada tahtsid, ikka enam küsisid asjade järele, mida Rosemarie sugugi ei teadnud või öelda ei tahtnud. Sest tema täpne teadmine kõigest, mis puutus professor Wintersteini, tuli ju vaid sellest, et dr. Trübner temale kõik jutustas, et see noor arst igal vabal hetkel tuli tema juurde oma südant välja puistama. Ent mis oli neil võõrail kõigel sellega asja, neil, kes professorit küll austasid kui arsti ja aitajat, aga kes teda ometi nii ei armastanud kui tema, Rosemarie, ja Malte Trübner?

Ta vaatas sel hommikul tihti kellale. Muidu möödus aeg hoolikas töös nagu lennates, täna aga näis, nagu oleksid kella osutised roomanud. Ja ikka veel tuli uusi patsiente, keda ta kannatlikult ja rahulikult pidi valgustama, kuna ta südames põles kärsitus teada ja kuulda. Ja selle kõrval igatsus Malte Trübneri järele.

Ent seda ei tahtnud Rosemarie enesele tunnistada. Ei. Tema mõtted tahtsid ja pidid viibima ainult professoril; ainult temale tohtis ta mõelda, tahtis ta mõelda, kõik muu oli ülekohus austatud ja imetletud mehe vastu. Aga ta ei jaksanud ometi takistada, et kõigest murest ja hirmust hoolimata Malte Trübneri nägu vahetevahel ikka jälle tema vaimusilmade ette kerkis ja et tema lähedus siin majas — kõigest kurbusest hoolimata — tema südamesse valas sügavsalajase õnnetunde.

Nüüd oli viimane patsient lahkunud.

Rosemarie tõmbas sügavasti hinge.

Ta seisis kahe teise õe seltsis. Üks neist oli Toni, kes juba kaks aastat haiglas teenis ja Rosemariet silmitses kadedalt ja varjatud meelepahaga, sest et talle ei meeldinud, et professor Rosemariest suurt lugu pidas. Teine oli heasüdamega ja pisut raskepärane Annaliese, kes Rosemariet armastas ja Toni vastu tema poole hoidis.

Neil tõsistel ja murerohketel päevadel olid nüüd kadedus ja väiklus noorte neidude vahel vaikinud, neid kõiki ühendas

üks tunne: mure armastatud ja lugupeetud mehe vastu, kes lamas haigevoodis.

Nüüd tuli üks õde kliinikust instituuti.

Kas teatakse siin ehk midagi lähemat? Professori haigus näituvat väga raskena.

„Dr. Trübneril on täna hirmus tõsine nägu,“ ütles ravitsejanna. „Ta ei räägi patsientidega ainustki üleliigset sõna ja meiega veel õieti mitte. Ja tema on ometi ainuke, kes asja tunneb.“

„Tema ei tea ka midagi,“ ütles õde Toni. „Palavik on tõusnud, südametegevus nõrk. Me peame kõigeaks olema ette valmistatud.“

„Hirmus!“ pomises Annaliese.

Rosemarie oli kahvatanud. Sel tunnil tundis ta nüüd: vaja oli valmis olla kõige pahemale. Surmaingel oli ilmunud siia majja.

Ta teadis, et kaotas lõpmata palju, kui see hea ja lugupeetud, austatud ja imetletud mees ei paranenud.

Aga nüüdki kuulus ta esimene mõte jälle Malte Trübnerile. Sest mis tema professori kadumisega kaotas, oli hirmus. Ja mis Rosemarie oma südame kurvastuses selgusetu mõtles, seda väljendas samal hetkel haige-pöetajanna.

„Inimsugu kaotab lõpmata palju ja meie siin majas samuti. Ent kõige raskemini tabab see dr. Trübnerit. Sellepärast ongi ta nii rõhutatud. Winterstein on ju ta hooldaja, on temale olnud isa asemel, on talle annud võimaluse ülikoolis õppida, peab üles ta ema, on neile kahele ütlemata palju head teinud. Ja Trübner armastab teda ka otse poja armastusega.“

Ta kõne katkes, sest see, kellest räägiti, oli tuppa tulnud.

Kahetkümmenelja-aastane dr. Malte Trübner oli veerand aasta eest oma eksami hästi sooritanud ja veetis oma praktika-aastad nüüd oma hooldaja ning isaliku sõbra kliinikus. Teda huvitasid imetletud vanema mehe teaduslikud uurimused väga; ta võttis eksperimentidest tulise huviga osa ja kuulus kõige südamega Röntgeni-instituudile. Ja nüüd, professori haiguse ajal, veetis ta kõik aja, mis tal kliiniku teenistusest üle jäi, siin, sest dr. Zander oli pikaldase ja raskepärase iseloomuga ja töö polnud tal kerge. Sellepärast oli ta südamest tänulik oma noorele kolleegile ta kaastöö eest.

Isegi kirjavahetuse eest hoolitses Malte Trübner. See puudutas ju ka vaid professorit; temale tulid kirjad ja palved teaduslike ajakirjade poolt, samuti soovid loengutepidamiseks, soovid kirjastajatelt uute trükkide asjus jne.

Haiguse esimestel päevadel oli Malte veel

professorilt nõu küsinud, mis ta peaks vastama, nüüd vastas ta ise oma heaksarvamise järele. Sest Wintersteini ei tohtud selliste asjadega nüüd tülitada; liig palju oli raske tüütuslik palavik ta keha nõrgendanud ja ta südant väsitanud.

Noored neid silmitsesid dr. Trübnerit küsivatena. Keegi neist ei julenud rääkida. Ent tema nägi kartust nende silmis ja ütles julguseta:

„Ei saa teile paraku midagi uut öelda. Ikka seesama. Ja väga paha. Peame olema kõigele ette valmistatud.“

Oed lahkusid.

Dr. Trübner pööras Rosemarie poole.

„Tahaksin mõned kirjad vastata. Kas on teil nüüd aega, öde Rosemarie?“

Neiu noogutas, võttis suure põlle eest ja järgnes dr. Trübnerile professori töötuppa.

Seal istus ta tema vastu kirjutuslaua ette. Ja mõlemad tundsid, nagu viibiksid nad ühe surnu toas; nii surnud, nii tühi, nii mahajäetud näis olevat neile see tuba omamiku osavõtuta, ilma tema elustava juuresolekuta.

Malte Trübner vahtis tarretult kirjadele, mis ta ees seisid ja sisaldasid osalt küsimusi professori tervise järele, osalt palveid kaastöö asjus ja millele ta pidi vastama. Aga ta ei jaksanud oma mõtteid koondada, ei suutnud asjasse süveneda.

Rosemarie silmitses teda üle laua. Kui väga oli noore arsti rõõmus, julge, salajas armastatud nagu selle kahe nädala jooksul muutunud. Tema targad, habemeta näojooned olid jäänud kitsamaks ja valjumaks, ärras joon seisis ta illusa suu ümber ja ta suurtes, kirglikes hallides silmades põles kardetav tuleleek. Neiu tundis: mees kannatas. Kannatas piiritumalt isaliku sõbra pärast, tundis hirmu hirmsas mures teda kaotada, ära anda oma elust parimat ja suurimat, mis tal oli.

Malte Trübner hakkas kähiseval häälel ette ütleva. Rosemarie koondas oma mõtted. Pidi koondama, kui raske tal ka oli, pidi . . .

Ja kuna ta oma kuldpea sügavale vihiku kohale kummardas, millesse ta stenogrammi kirjutab, silmitses Malte Trübner Rosemariet nii, kuidas ta teda veel kunagi varem polnud silmitsenud, salamahti, loitvalt, õrnalt. Ja ta silmadesse tõusis igatsuse tuleloit, ja suu ümber võpatas palav, piinav ärdus.

Oo — kui see, mida ta mõelda ei tahtnud, kui see hirmus asi tõenes, kui ta pidi kaotama oma armsa sõbra, siis pidi ju ka kõik ta elu ja tulevik äkki teiseks muu-

tuma, hoopis teiseks kui enne. Siis olid haihtunud kõik õhulossid, kokku varisenud kõik hurmavad tulevikulootused. Mis ta siis veel oli? Noor arst, kellesuguseid oli tuhandeid ja kes kõik pidid võitlema ja ootama aastaid, nii et ta alles küpsemas vanaduses võis asutada enesele oma kodu. Bruno Winterstein aga oleks talle tee tasandanud, oleks talle kõik kergeks teinud, mis ilma temata peab ja saab olema raske.

Kas seal see neiu tema ees, see hurmav, noor olevus, kel nii kuldseid juukseid, tahtis tema peale oodata aastaid? Aastaid, palju aastaid? Kas tahtis ta ennast siduda temaga, kuigi ta tulevik oli tume ja teadmata? Ta uskus seda. Ja see kindel usk jagas talle isegi veel piinas magusa õnnetunde.

Ta oli juba tüki aega vaikinud ja Rosemarie, kes etteütlemise jätkamist ootas, tõstis pea üles. Ja tundis salajas armastatud mehe silmi ütlemata suure õrnusega enesel viibivat. Ta südamest käis läbi õnnis õnnevärin.

Ja siis tuli noortele äkki meelde see, kes lamas valu kannatades haigevoodis. Tunne, mis neid üksiteise lähedale tõmbas, taganes ja nad mõtlesid ainult veel kallile haigele.

„See on hirmus, öde Rosemarie,“ ütles noor arst, „kui näeme kallist inimest kannatavat, ilma et saaksime teda aidata!“

„Teil on siis ainult veel vähe lootust?“ küsis neiu aralt.

Ja dr. Trübner vastas raskelt:

„Mitte vähematki, Rosemarie.“

Neiu silmist purtskas nutt. Ta ei jõudnud ennast enam valitseda. Ta toetas pea käte vahele ja nuttis, nuttis. Nuttis oma rinnast välja kõik mured ja südamevalu ja hirmu.

Ja Malte Trübner ei takistanud teda. Oh, nüüd rutata tema juurde, teda võtta käte vahele, tema kuldpead pigistada oma rinnale, tema pisarad ära suudelda ilusaist silmist, tema seltsis nutta, temaga ühineda valus, mida nad mõlemad kalli haige pärast tundsid — kui ilus, kui lohutav pidi see olema kõiges leinas!

Aga ta hoidus tagasi. See aeg ei olnud sobiv armastuse ja õnne jaoks. Seal eemal võitles armsaim sõber surmaga, lõpetas võib olla juba mõne tunni pärast hingamise, kuidas võis ta siis mõelda oma armastusele ja oma õnnele?

Sellepärast vaikis ta ja silmitses nutvat neitut pilkudega, milledes peitus kõik ta igatsus. Ja kui Rosemarie pisarad viimaks

kuivasid, kui ta jäi vait ja ta keha ainult veel aegajalt nuuksudes rappus, siis hakkas ta rääkima Bruno Wintersteinist. Ja sellest, mis see mees olnud temale ja ta elule.

Malte isagi oli olnud arst. Kuid jõukaks ei olnud ta selles ametis saanud. Ta oli omanud vaid keskpärase praktika väikeses kodanlikes ringis, palju tööga ja väikese teenistusega. Kui ta noores eas suri, jättis ta oma õrna ja alati pisut haiglase abikaasa ainsa pojaga varanduseta järele.

Ena oli Maltega elama asunud linna, kuna tal seal elas sugulasi, kes teda pisut toetasid. Rahast, mis ta sai mehe arstiriistade jne müügist, toetustest ja sellest, mis ta ise käsitööga teenis, elas ta järgnevail aastail oma pojaga enam kui vaevaliselt.

Siis haigestus Malte ühel ööl raskesti. Ehmunud ena jooksis arsti kutsuma ja keegi naabrinna jäi haige lapse juurde.

Aga esimene arst oli kodust ära reisinud ja teine viibis ühe haige juures. Pettumuse tagajärjel nuttes helistas ta professor Wintersteini uksekella. Alles kui ta temale oli jutustanud, mis ta soovis, kuulis ta, et professor eriasrt on ja teda õieti aidata ei saa. Aga Winterstein nägi emasüdame ahastust ja ei julenud teda enam välja talvelkülma kätte saata, vaid läks temaga.

Malte voodi ees torkas temale silma tookord alles 13-aastase poisi sarnadus oma endise koolisõbraga. Nüüd alles küsis ta nime ja olukorra järele. Malte Trübner oli Bruno Wintersteini omaaegse sõbra poeg, kelle seltsis ta kord Bonnis kaks unustamatut semestrit veetnud. Hiljem oli elu nad lahutanud. Nüüd istus Bruno Winterstein, kes vaheajal oli tõusnud tähtsaks arstiks, oma varasurnud sõbra haige poja juures.

Ta oli siis poisi arstimise võtnud oma peale ja oli Malte surmasuust välja kiskunud. Ja seitsaadik oli ta õppinud seda last armastama. Hulk väikesi, liigutavaid jooni tuletasid talle meelde sõpra, kes tookord kõige heledamas idealismis oli töotanud tähed maha tuua taovast enesele ja neule, keda ta armastas. Hiljem oli siis elu tema jõu ja julguse murdnud, keskpärasuses oli ta elanud ilma tagajärjeta ja suurema rõõmuta, oli varakult surnud, ja tema kord armastatud abikaasa, kelle ta järele jättis, oli väsinud, haiglane, õrn inimene, kes elas oma ainsa lapse heaks rasket ja vaevalist elu.

Professor Winterstein oli aasta eest kaotanud oma abikaasa. Lapsi tal ei olnud.

Nõnda võttis ta siis need kaks inimest oma hoolde.

Ta tundis huvi, varsti armastustki andeka ja edasipüüdva Malte vastu ja otsustas talle võimaldada ülikoolis õppimist.

„Hiljem sai tast minu hooldaja,“ kõneles Malte põnevalt kuulavale Rosemariele. „Jah, temast on saanud minule esimesest nägemisest saadik teine isa. Ta ei sallinud vasturääkimist minu ema poolt, kes ta rikkaid andeid esiotsa ei tahtnud vastu võtta, sest teda rõhus mõte, et ta tema suurmeelest pidi elama. Aga Winterstein andis nii helledesti, nii õilsalt, nii imetaolikult, et mu ema varsti leppis. Ta kujutas seda, mis ta oma õilsast südamest tegi, enesestmõistetavana oma ametivenna ja endise sõbra perekonna vastu. Ja kõik näiski nii olevat üsna loomulik ja endastmõistetav, kuidas ta seda korraldas.“

Minu ema toibus jälle. Mina ise nägin täituvat oma südamesoovi ja tohtisin ülikooli minna. Ilma mureta oma emale ja ilma rõhuva tundeta, et kõige eest mul oli vaja tänada teise mehe armu. Sest minu teed tasandas armastus, puhas, soojem, õrn armastus. Ma olin saanud temale pojaks, tema mulle parimaks, õrnejaks isaks!

Ja seda inimest, seda sõpra ja isa, seda ainust suurepärasest meest elu kõrgusel käest anda — see on hirmus, millele ma ei jaksa mõelda!“

Noor arst tõusis ja jalutas toas ringi. Siis tuli ta jälle neiu juurde tagasi.

„Kas taipate, mis mu süda ütleb, öde Rosemarie?“ pomises ta. „Kas suudate aru saada, mis see mees mulle on ja mis ta mulle kõik on annud? Et kes olen, mis ma olen, mis minust sai, kõik see on ju tema tegu!“

„Mõistan,“ sosistas neiu. „Sa aru teie valust, teie piinast, kõigest, kõigest!“

Malte sirutas temale oma käe ja Rosemarie võttis selle vastu ning pigistas seda soojalt.

„On nii hea, kui inimene võib oma südant välja puistata,“ pomises ta. „Ma tänan teid, Rosemarie.“

Ja siis oli ta läinud. Ruttu, nagu põgenedes.

Rosemarie oli üksipäi suures ruumis, ja tema meel oli kummaliselt kurb ja ometi ka õnnelik.

Ta võttis vihiku ja kirjad ning läks väikesesse kõrvaltuppa, kus seisis kirjutusmasin ja kus ta harilikult professori eest töötas.

Ta istus masina ette. Kuid kohe ta ei kirjutanud. Kõik oli temas segamini, nii

üles tuhitud ja purustatud. Ja kõige valu kõrval seisis ta südames sügav, sügav õnnetunne, millest ta häbi tundis, mida ta ei tahtnud, kuid mis oli ometi kangem ta tahtest.

„Rosemarie,“ oli Malte Trübner temale ütelnud, „Rosemarie,“ juurdelisamata sõnakest „õde“. Kui hoopis teisiti kõlas see, kui palju magusamini! Ja Malte oli teda tänanud! Oli talle välja puistanud oma südame! Oli talle avastanud oma mineviku ja näidanud, mis Bruno Winterstein temale oli.

Kui õnnelikuks tegi see usaldus teda!

Sest kus leidis usaldust, kas seal ei leidunud ka armastust? Armastus — magusaim sõna — õndsaim läbielamus. Ent nüüd polnud aega mõelda armastusele ja õnnele!

Kõrvaltoas heitles surmaga see mees, kes Malte Trübnerile tähendas kõik ja kelle ta elu oleks tühi ja kurb, mees, kes temagi elule oli jaganud rõõmu ja väärtust, kes oli saanud põhjuseks, et ta kohtas Malte Trübneri, keda ta ilma professor Wintersteinita iial poleks tundma õppinud.

Ja äkki tuli talle meelde, kui palju paremaks ja rõõmsamaks ja hoopis teiseks oli muutunud temagi elu selle kummalise mehe läbi. Paistis, nagu oleks professor Winterstein olnud kõigile, kellega ta kokku puutus, tervise ja rõõmu jagajaks!

Sest nagu Malte Trübner temale tänu võlgnes oma elu eest, nii võlgnes Rosemarie temale tänu oma armastatud ema eest, kelle ta haiguse käest päästnud ja oma ainmale lapsele oli tagasi annud.

Proua Gronau oli pidanud professor Wintersteini kliinikusse minema raske operatsiooni jaoks. Temal oli tookord ainult veel vähe lootust — Rosemarie teadis seda, kuigi ta tookord oli olnud alles väga noor. Ja kuna ta oma elu raskemal päevil ei olnud suutnud üksikus korteris püsida, siis oli ta kõik oma vaba aja veetnud kliinikus, ootetoa nurgas, oodates ema tervise kohta teateid. Ema juurde ei tohtinud ta minna, siin aga võis ta kõige rutemini kuulda, kuidas ema tervisega lugu oli, kas see paranes või halvenes.

Ta teadis: ema elu rippus peene niidi otsas. Iga tund, iga minut võis see katkeda. Ja siis jäi ta täitsa üksi. Sest nagu Malte Trübner, nii oli ka Rosemarie Gronau oma varakult leseks jäänud ema ainus laps.

Ja nõnda, toanurgas vaikselt ja värisedes istumas, ei kellestgi tähele pandud, ükski oma südamevalus, leidis ta professor Winterstein, kes toast juhuslikult läbi läks.

Ilus, lapselik tütarlaps, kelle kuldpruunid juuksepatid ulatasid puusadeni, liigutas tõsist, tõsseuppuvat meest. Ta jäi lapse juurde seisma, küsis temalt lahkesti, mis ta siin teeb ja mis muret ta tunneb. Sest ta nägi lapse silmis pisaraid ja need liigutasid ta südant.

Rosemarie olitalle siis jutustanud raskest operatsioonist, mis ta emale tehtud, ja et ta nüüd ei tohtivat ema juurde minna, sest et ema olla nüüd nõrk ja jõuetu, ja et ta tema elu eest kartvat, nii väga, väga kartvat.

Winterstein oli teda lahkesti lohutanud, oli talle luba annud kohe ema juurde minna, oli tõotanud kõik teha, mis võimalik, et ta ema jälle terveks saab.

Kuid järgmisel päeval oli haige seisukord halvenenud. Teistkordne operatsioon näis professorile olevat ainus abinõu haige päästmiseks. See näis olevat kardetav, kuid tuli läbi viia, et päästa inimese elu ja alles hoida selle väikese, kahvatu lapsele ta ema, kellest surm juba oli kinni kahmanud.

Operatsioon õnnestus. Proua Gronau paranes. Sai terveks.

Ja paranemise ajal istus Rosemarie igal õhtupoolel ema voodi ees. Ja peaaegu igal õhtupoolel ilmus professor Winterstein oma patsiendi juurde; kuigi ta muidu oma ringkäigu ainult hommikupoolel tegi. Proua Gronaud külastas ta peaaegu iga päev kaks korda. Ja proua Gronau märkas, et see tõsine mees seda tegi tema lapse huvides, keda ta tihti laskis külastada oma ema.

Sest seitsmeteistkümnelt aastane Rosemarie liikus Bruno Wintersteini mõtetes. Küsis temalt teateid ta elu kohta, kuulis siis temalt ja ta emalt, et ta käib kaubandust koolis ja tahab pärast selle lõpetamist kohta leida mõnes kontoris. Ema varandus oli väga väike; ta pidi ise kirjatöödega leiba teenima.

Varsti taipas Winterstein, et proua Gronaul raske oli kliiniku kulu maksta ja ta sellepärast mures oli. Ja sellepärast tegi ta lõpuarve nii väikese, et ema ja tütar sellest olid otse üllatatud.

Tihti kõnetas professor Rosemariet, kes ajajooksul ka kõik kartused professori ees kaotas. Neiukene silmitses teda imetledes ja tänulikust südamest ja see paistis selgesti ta silmadest.

Ja varsti pidi laps teda veel enam tänama. Sest professor kuulis varsti ta sõnadest, et ta ainult vastumeelselt tahab kontoris teenida, kuna ta midagi muud ihkas. Mida? Seda see noor neiu isegi veel ei

Willem Reimani ausammas Toomemäel, Tartus.

27. septembril leidis aset Tartus Eesti avaliku elu tegelase ja ajaloolase õpetaja Willem Reimani ausamba pidulik avamine. Ausamba avas riigivanem K. Päts, millele järgnesid vaimulik talitus ning järelhüüded riigi- ja seltskonnategelaste poolt. Kuju on professor A. Adamsoni viimane töö.

teadnud. Ja sellepärast avaldas professor temale ühel päeval soovi, õppigu Röntgeni-õeks, ja tulgu instituuti tema juurde.

„Mis te esimestel kuudel teenite kontoris, seda võite saada ka minu juures, preili Rosemarie,“ oli ta elnud. „Ja mina arvan, et sobite palju paremini siia kui kontorisse.“

Temast pidi saama ühtlasi professori sekretär. Nüüd käis õhtutundidel tema juures keegi noor neiu, kellele ta kirjad ette ütles. Aga see sobiks paremini, kui ta sekretär elaks majas ja oleks talle igal ajal kättesaadav. Mis Rosemarie kaubanduskoolis õppinud, võis temale hiljem kasulik olla.

Rosemarie ja ta ema võtsid ettepaneku kohe vastu. Jah, Rosemariele paistis see juba tookordilusana ja meeldivana, et tohtis professor Wintersteini lähedal töötada.

Nüüd ei lõpetanud ta kaubandusekursust mitte enam, vaid võttis ainult veel mõned tunnid stenograafias ja masinakirjutuses. Siis algas ta Röntgeni kursust. Ja

pool aastat hiljem astus ta õena professori instituuti.

Mõtisklev neiu ohkas sügavasti, mõeldes viimasele poolaastale. Esimesest päevast saadik oli ta siin meeleldi töötanud. Esiotsa oli ta olnud arg ja kartlik, et ehk ta tööga rahul ei olda ja professorit see ei rahulda. Aga nüüd, kuuldes professori suust ikka jälle ainult kiitust, oli ta muutunud julgemaks, ja veel rõõmsamini kui enne jatkas ta oma tööd.

Ah, ühine tegevus temaga, ta kõrges, tõsisel toas! Tunnid, milles hämmastuvale neiuile ilmnis rikka ja sügava mehemõistuse varandus, millal ta õpib ikka ja ikka jälle uut ja inetledes märkas, kuipalju need tunnid talle tarkust jagasid. Kas siis need nüüd enam iial ei kordunud?

Nii oli esimene veerandaasta Rosemariele siin instituudis möödunud õnnestavas töös. Ja siis oli tulnud Malte Trübner. Noor, hurmav, õnnelik ülikooli lõpetamisest, rõõmus, et nüüd võis oma armsa hooldaja sellis töötada — sellisena tuli ta.

Ja leidis oma isaliku sõbra majast neiu, kellele ta süda juba esimesest nägemisest saadik vastu lendas, nagu neiuigi süda Maltele.

Rosemarie ei teadnud Malte armastust kindlasti, ent aimas seda. Ja mida ta viimastel nädalatel nagu peaaegu kinnipüüdmatusena, nagu õndsas õnnena enesega kaasas kannud, nagu joovastavat aimdust, mis kord pidi muutuma tõeks, see oli nüüd juba saanud peaaegu kindlaks, nüüd, mil Malte Trübner temale oli välja puistanud oma südame ja kõnelenud omast elust ja enesest ning Bruno Wintersteini vahekorrast.

Aga mis Rosemariet muidu oleks täitnud hõiskega, sellele ta sel tunnil täiel tulvil ei saanud anduda. Ta ei julenud sel raskel tunnil mõelda ise oma saatusele.

Et armastatud mees temaga varem polnud rääkinud, et ta oma tunnetest tänagi veel vaikus, paistis ta meelest ainult loomulikuna. Kõige, kõige eest oli tal tänada vaid Bruno Wintersteini. Oma õpingute eest, oma doktorinime eest, isegi möödunud aastate eksistentsi eest. Ja temagi, Rosemarie ise, oli varanduseta, mispärast see oli tema meelest mõistetav, et Malte Trübner veel oma tunnetest vaikus. Ta mõistis, et ta ei tahtnud ennast temaga salajas siduda, et ta ei tahtnud midagi salajas hoida oma isaliku sõbra ees ja et ta talle muret ei tahtnud teha sellega, et temale oma abielu läbi uue mure kaela veeretada. Ta tahtis oodata kuni iseseisvaks sai. (Järgneb.)

Süda ja rist.

Ameerika kirjanik **O. Henry.**

Baldi Woods sirutas käe pudeli järgi, tõstis selle kõrgele ja silmitses seda tähelepanelikult. Baldyl olid nimelt sellised harjumused: võttis lihtsalt kõik, mis talle meeldis, kätte. Aga jätame härra Woodsi ta harjumuste juurde — mitte tema ei ole meie loo kangelane.

Ta valas enesele kolmanda klaasi täis; see oli sõrme võrra kõrgem esimesest ja teisest. Kui temalt sõber juba nõu küsis, siis pidi ta selle eest ka tasuma. Sest nõugi ei anta muidu.

„Sinu asemel oleksin mina kuningas,“ ütles Baldy nii ülikäiva kindlusega, et ta lai nakkrihm praksus ja kannuksed laua all hakkasid kõrisema.

Webb Jeager ei vastanud, lükkas oma laia sombrero kuklasse ja mattis sõrmed oma helepunasesse juuksekuhilasse. Ent isegi see liigutus ei selgitanud ta mõtteid. Vaja oli pudelilt veel kord nõu küsida. Viimaks ütles ta oma muresid piltlikult kujutades:

„Kui äss kuningaemandaga abiellub, siis pole tal veel põhjust kahesilmaseks saada.“

„Ilus, vend, see, mis ütlesid,“ ruttas Baldy, keda see mõistukõne lõbustas, tema sõnu kinnitama. „Kuninganna mees on kuningas. Mina sinu asemel seda ei salliks. Rusika hoop lauale ja lõpp. Kaardid on ju pahasti jagatud, mõistad?“

„Mis sa ütled?“ küsis Webb Jeager suuril silmil.

„Tead mis? Sina ei ole kuningas, oled kõige rohkem võib olla kuninganna printsabikaas.“

„Ole ettevaatlik, vend, ära liialda. Mina ei ole sind iial haavanud, ära unusta, et—“

„Kas ma sind siis solvan? See pole kel-

legi haavamine ega solvamine, vaid see on sama hea aunimi kui iga teine. Leidub, vend, Euroopas selliseid mehi, kes kuninglikust perekonnast naise võtavad. Ja kui sellise mehe naine saab kuningannaks, kas usud siis, et meeski saab kuningaks? Ei, vend! Tema omandab siis prints-abikaasa nime! Tema, mu armas, on siis vastutav perekonna suurenemise eest, teda pildistatakse kuninganna kõrval seistes, kuna kuninganna istub troonil. Ja sina, armas vend, oled ka vaid prints-abikaas ja mitte rohkem. Sinu asemel, pane tähele, mängiksin ma välja kuninga, ja nimelt viivitamata.“

Ta tühendas nende sõnade järele oma klaasi.

Webb Jeager vastas sellele pühalikult:

„Me mõlemad olime kümne aasta eest cowboyd, vend Baldy. Aga sinugagi ei kõneleks ma oma perekonna-asjust, kui sa ei oleks olnud juba siis minu sõber, kui ma Santa Macallisterile kosja läksin. Kas mäletad, vend? Olin tookord bossi (peremehe) abiline. Mind oleks pidatud tol ajal nä-

Jüri Lossmann annab üle skautidele Ameerikast saadetud lipu. Meie NMKÜ. esindajad viibides tänavu Ameerikas ülemaailmsel NMKÜ konverentsil, tõid kaasa kingitusena Tallinna skautidele Ameerika Eesti Haridusseltsi noorte poolt ilusa siidipu eesfi ja ameerika rahvusvärvides. 27. septembril oli Raekoja platsil skautide paraad ja lipu pidulik õnnistamine, mida toimetas õpet. Sternfeldt.

gema! Ja nüüd olen ma null siin neetud nurgas.“

„Jah, mäletan,“ vastas Baldy Woods surmava pilkega. „Mäletan veel isa Macallisteri, karjade kuninga, aegu; tema oli boss, milline ta peab olema. Andis sulle luba, vend, Nopalito talus oma heaksarvamist mööda elada ja tegutseda.“

„Jah, olid need ajad, vend,“ ütles Webb ohates, „kuni päevani, mil ta märkas, et olin silma heitnud ta tütrele ja et seegi minu vastu ei olnud külm. Tookord saatis ta minu ruttu siit kõige kaugemale talusse. Ja kui vana suri ja Santa ning mina abiellusime, siis hakati Santat kohe kutsuma „karjade kuningannaks“, mina aga, vend, mina — jäin nagu ennegi abiliseks, ta esimeseks tallipoisiks, mis? Tema sõidab laadale, revideerib arveid ja valitseb kassat. Minul pole õigust ka sõbrale ainustki looma müüa. Olen siin hirmsas majapidamises vaid null.“

„No jah; kui mina oleksin sinu asemal,“ kordas monarhist Baldy, „siis nimetaksin ma enese kuningaks. Siingi leidub selliseid, vend, kes sind arvavad öökuue-sangariks, lollpeaks, sest et sa ennast lased kohelda kui tattnina. Mina ei taha, kallid vend, ju proua Jeageri midagi paha rääkida. — Rio kaldal ei leidu ilusamat ja targemat naist, aga sellegipärast, vend, peaksid sa olema peremees oma majas.“

Jeageri nagu venis melankoolselt pikaks. Roosilise näonaha, valkjate juuste ja siniste silmade poolest tuletas ta meelde koolipoissi, keda tublisti on kõrvast näpistatud. Aga ta kasv — kuus jalga ja kuus tolli — ja rasked revolvrõid, mis tak vöö vahel seisid, lasksid seda sarnadust paista naljakana.

„Ütle mulle veel kord, vend Baldy, kuidas kaugel Euroopas selliseid kutsutakse?“

„Prints-abikaas.“

Webb ohkas ja ütles vaimustuseta:

„On aeg koju tagasi minna. Pean saatma karja härgi San Antoniosse.“

„Saadan sind kuni Dry Lakesse,“ seletas Baldy. „Mul on asja San Marco juurde.“

Mõlemad „companerod“ kargasid sadulasse ja lahkusid pikkamisi väikesest jaamast, kus nad olid puhanud ja oma muret minema loputanud.

Dry Lakes, kus nende teed pidid lahku minema, peatusid nad uuesti, et suitsetada viimast rahusigaretti. Tund aega sõitsid nad vaikides läbi võsa, mis nende laiadest pükstest kinni haaras. Teksases on inimesed enamasti jutukehvad; kahe räägitud sõna vahel möödub mõnikord tund, mõni-

kord miil, puhkus, mõnikord sünnib seal vahel roimgi. Pikema vaikimise järele sõlmis Webb katkenud jutuaine uuesti:

„Kas mäletad, Baldy, neid aegu, mil Santa oli alles nii pagana iseseisev? Kui vana Macallister enesele pähe oli võtnud meid lahutada? Kas mäletad, vend, kui õnnelik ta oli, kui minuga võis kokku saada? Vana lubas mind lasta neljaks rebida, kui julgeksin talule miili lähedusse tulla. Ja ometi vahetas Santa minuga signaalide abil mõtteid. Kas mäletad veel meie kokkuräägitud märki, Baldy? Rist südames?“

„Kas ma seda mäletan?!“ hüüdis Baldy. „Igal pool oli tookord selliseid märke näha. Ja löbu tegi see poistele. Kõigil vankritel, mis talust tulid, kõigil jahukottidel — süda ja rist, söega joonistatud, ajalehtedes — punase pliitsiga. Ühel päeval märkasime südant ja risti, kriidiga joonistatuna, uue hiina koka seljal. Selle koka oli vana Macallister meile laagrisse saatnud.“

„Isa oli Santalt võtnud vande, et ta minuga ei vahetaks kirju. Santa pidas sõna. Ent vana ei olnud ette näinud trikki südame ja ristiga. Kui Santa tahtis minuga kokku saada, siis joonistas ta kõigile asjule, millest arvas, et need minu juurde jõuavad, selle märgi. Siis kargasin ma sadulasse ja ilmusin kokkuräägitud kohale — metsa, mitte kaugel talust.“

„Me kõik teadsime seda, vend, kuid olime vait. Kas mäletad, kuidas sa oma kimlit alati toitsid, et ta kaugesõiduks alati oleks valmis?“

„Ja lõpuks,“ jatkas Webb, „saatis Santa mulle märgi ja haigestus, nii et pidi voodis lamama. Mina ilmun kokkuräägitud kohale — ei kedagi. Ja lähen — lähen siis süütult majja. Väravas kohtasin vanat.“

„Oled sa,“ ütleb ta pilkavalt, „selleks tulnud, et su teise ilma saadan? Kahetsen, seekord on sul õnne. Saatsin mehhiklase sulle järele. Arst teeb tõsise näo ja Santa tahab sind tingimata näha. Kas lähed tuppa tema juurde? Siis, hiljem, ajame kahekesi juttu.“

Santa oli voodis ja väga haige. Ta naeratas mulle vastu ja andis kätt. Ma istusin voodi äärel.

„Kuulsin sinu kabjaplaginat, Webb,“ ütles ta, „ja teadsin, et tuled. Kas märki nägid?“

„Jah,“ ütlen mina, „kolme tunni eest nägin seda kartuli- ja sibulakottidel. Kargasin sadulasse ja siin ma nüüd olen.“

„Hea küll, et nad üksteisega lepivad,“ sosistas tema,

Ja mina ütlesin:

„Mis? Kartulid ja sibulad?“

„Ei,“ ütleb tema, „armastus ja valu; see on meie saatuse märk, vaeste naiste saatuse märk.“

Ja varsti selle järele uinus ta magama. Ja doktor Musgrove ütleb mulle: „Päästetud! Teie, mu härra, olete tore abinõu palaviku vastu. Ent nüüd võite juba minna, sellest aitab.“

Vana Macallister peatas mind.

„Siin ma olen,“ ütlen talle. „Kui soovite mind saata teise maailma, siis on aeg teile nüüd soodne.“

Ja tema vastas naerdes:

„Miks peaksin eneselt rõövima parima abilise? Nii rumal ma ei ole. Aga mis puutub minu tüdarta, mu poiss, siis annan sulle nõu temast loobuda. Ja ära enam minu majja tule, juba iseenese pärast. Said aru? Ja nüüd võid tunni või kaks magada, enne kui laagrisse tagasi lähed!“

Baldy Woods ajas jalad laiali ja tõmbas kübara otsaette. Webb võttis ratsutid kõvemini pihku. Nad surusid kõvasti üksteise kätt, nagu see metsikus läänes kombeks.

„Jumalaga, Baldy,“ ütles Webb Jeager, „olen rõõmus, et saime südant kergendada.“

Hobused tormasid minema. Kui Baldy sõbrast sada meetrit kaugel oli, pööras ta ja hüüdis valjusti:

„Sinu asemel oleksin ma kuningas!“

Ja kadus tolmupilve taha.

Järgmisel hommikul kargas Napolito talu veranda ees Bud Turner sadulast; ta kannused kõrisesid verandal. Bud pidi karja härgi saatma San Antoniosse. Samm eemal valas proua Jeager hüatsindipõõsast.

„Kuningas“ Macallister oli tütrele püüdanud oma karakteri peomadused: rõõmsa meele, kiire otsustamisvõime ja kuningliku uhkuse; oli ta ju ometi paljude müilide ümbruskonnas isand kõigi eluolevuste üle, kes kandsid sarvi. Kuulsa farmeri armsamad liigutused olid allegro ja fortissimo; tütar oli need miniatuur-intoneeringus üle võtnud. Väliselt oli tal ema kuju, kes juba ammu surnud. Tal oli hurmav nägu, kena keha ja magus hää, valitsemishimulised silmakulmud ja paendumata tahe, millega vastolus seisis silmad, „kuningas“ Macallisteri silmad.

Temast mitte kaugel korraldas Webb midagi.

„Tere,“ hüüdis Bud. „Kellele pean ma karja ära andma? Nagu alati Barberile?“

Küsimus oli esitatud Santale. Isa surmast saadik otsustas tema kõik; mis puutus müüki, arveid ja finantsoperatsioone. Isa kogenud sekretärinna uskus ta, et vaid tema oskab ärisid juhtida. Webbi hoolde jättis ta farmide ülevaatuse. Iial ei lubanud ta teda ennast äriasiadesse segada. Sellepärast pöördi sellistes asjades tema poole.

Aga äkki kõlas valjusti:

„Karja annad sa üle Zimmermannile ja Nesbitile,“ ütles Webb. „Mina lubasin neile anda.“

Sõnatult pööras Bud ja läks värava poole.

„Oodake,“ hüüdis Santa, kes oma meest hämmastusega silmitses ja juba kolme hakke kipra tõmbama.

„Mis sina ennast asjasse segad? Pööras ta tema poole. „Minul pole Zimmermanni ja Nesbitiga iial midagi tegmist olnud. Juba kakskümmend aastat seisame Barberiga äriühenduses. Ja nii see jääbki.“

Ja Budi poole pöördes seletas ta kindlasti:

„Annate Barberile, mõistate?“

Erapoollis Bud silmitses vaikiva pilguga hüatsindi põõsast.

„See kari läheb Zimmermannile ja Nesbitile,“ ütleb Webb ärritatult.

Ära räägi lollust; Bud, ära viida aega; peale olema lõunaks Little Elmis. Ütelge Barberile, et kuu aja pärast saadan uue karja.“

Bud heitis Webb Jeagerile silmanurgast pilgu. Sellele näis, nagu oleks selles pilgus peitunud ühtlasi palve vabandamiseks ja kerge kaastunne. Sellepärast ütles ta kindlasti:

„Annan karja. . .“

„Barberile,“ katkestas Santa ta kõne ägedasti. „Nii peab see olema. Ega teil muud enam midagi ei ole, Bud?“

„Ei midagi.“

Kuid ta ei nihkunud siiski veel paigast.

Otsustavatel hetketel seisab mees alati mehe pool. Oletan, et vilistlasedki häbi tundsid viisi üle, kuidas nad Simsoni võitsid.

„Oled sa kuulnud, mis su ülim boss sind käskis?“ ütles Webb selge pilkega ja kumardas rüütellikult oma naise ette.

„Jäta loba,“ vastas Santa, nagu noomiks ta last.

„See ongi see osa,“ vastas Webb, „mis kõrgus mulle on määratud. Enne kui ma karjade kuningannaga abiellusin, olin mees, tõsine mees; minust peeti igal pool lugu, nüüd aga olen ma siin ainult veel cowboyde naeruks.“

Santa silmitses teda tähelepanelikult.

„Räägid lollust, Webb,“ ütles ta lõpuks. „Iial ei ole ma sind teenijate ees naeruvääristanud; sina teed, mis ise tahad. Mis aga puutub loomade müüki, siis tunnen ma seda paremini kui sina, sest et seda isalt õppisin.“

„Valitsemine ei meelita mind, kui ma ei saa istuda troonil. Siin mõllan ma karjaga ja sina kannad krooni. Väga hea! Ela nii edasi, mu laps, kuid üksipäi. Mina arvan paremaks seal töötada, kus olen härra — siin olen ma null. Bud, vii kari Barberile. Nõnda soovib seda kuninganna.“

Webbi lemmikhobu oli maja lähedal valmis. Webb läks tuppa, et sealt tuua kaks vaipa, mis ta alati pikemal sõidul kaasa võttis, ja revolvri ja lasso.

Kui ta oli sadulasse kargamas, lähenes Santa. Ta oli väga kahvatu. Webbi silmis nägi ta tumedat, paendumatut otsust.

„Et ma ei unusta,“ ütles Webb. „Frio järve ääres on meil lehma- ja härjakarjad. Karjamaad tuleb vahetada. Bändiidid on seal kolm looma maha lasknud. Sellele tuleb lõpp teha, Santa.“

Ja kui ta juba sadulas istus, tõstis Santa oma silmad üles tema poole.

„Sa lahkud siis minust, Webb?“

„Lähem jälle saama meheks, tõsiseks meheks,“ vastas Webb.

„Soovin, et see sul õnnestuks,“ ütles Santa väriseva häälega, pööras ägedasti ja läks majja.

Webb ratsutas edela poole. Päevad möödusid temast kui sõduritekompaniid, nädalad kui pataljonid, kuud kui diviisid, kelle lipul seisis: „tempus fugit“. Ja möödus aasta, kuid Webb Jeagerit ei olnud keegi kuninganna mõisates näinud.

Ühel päeval ratsutas keegi Bartholomeo, karjane, nii siis mees, kellele cowboyd ülevalt alla vaatasid, Nopalito talust mööda. Kuna tal kõht oli tühi, siis otsis ta taluelanikkude juurest küllalislahkust. Paar minutit hiljem istus ta kojas hea toidu ees. Kui ta oli söönud, avaldas ta oma tänu sellega, et jutustas lugusid ja kuulujutte, mis ümbruses liikusid.

„Mistress Jeager,“ pööras ta perenaise poole, „kas teie olete ehk juhuslikult sugulane Webb Jeageriga, keda ma Hidalgo talupidaja Saco juures kohtasin? Tema on seal direktoriks, tubli poiss.“

„See on minu mees,“ vastas Santa rahu-

likult. „Sacol on hea direktor. Parimat ta ei leia kusagilt.“

Prints-abikaasa kadumine ei olnud kuningriigi organisatsiooni peale vähematki mõjunud. Kuninganna Santa võttis ühe marshalli, kellegi Ramkini, vanema mehe, kellest ta kadunud isa suurt lugu oli pidanud. Ja majandus arenes nagu ennegi rahulikult, vapustuseta.

Juba mitu aastat tehti Nopalitos katseid parema loomatõuga. Katsete tulemused olid head. Sisse seati erilised karjamaad ja kuulujutud sellest ulatusid isegi kaugematesse maasoppidesse.

Sellega koosnevana ilmus ühe sügiseõhutupoolel Nopalitosse keegi noor cowboy päevitunud näoga ja tuliuute revolvrtega, saadetud neljast teisest. Ta andis tema majasteedile ära järgmise kirja:

„Kõrgsündinud proua Jeagerile Nopalitos.

Kallis armuline proua!

Saco taluomanik soovib osta sada lehma, kahe- ja kolmeaastast, Sussexi tõust. Kui teil see arv peaks olema, siis võiks selle kirja tooja karja kohe kaasa võtta. Sel puhul saadaksin teile viibimata tsheki vastavale summale.

Kõige sügavama aupakkumisega

Webb Jeager,

Saco mõisa direktor.“

Äri on äri, ja kuigi kiri mõnes suhtes oli erutav, tellimiseks ta ometi sobis.

Õhtul seati tellitud kari valmis ja pidi järgmisel hominikul vastuvõtjatele kätte antama.

Sel ööl, pärast toimetuste lõppu, kui majas kõik oli vait jäänud, langes Santa Jeager voodisse kummuli. Pisarsilmil surus ta mehe kirja oma huultele ja hütüdis ta nime, mida ta enam kaua polnud teinud.

Monarhiat ümbritseb alati saladus. Kas tohime siis teada, mis kuninganna Santa sel öösel tegi? Aga noh, ütleme seda. Kesköösel tõusis ta, võttis tumeda kleidi ümber ja pugesi vargsi majast. Nagu käega katsutav tont hiilis ta karjaaeda, kus sada osetud looma seisis. Kuu valgustas heinamaid nõrgalt. Viimased lilled levitasid joovastavat lõhna, kusagil lidistasid linnud ja sadanded loomad roomasid rohus. Santa vaatas ida poole ja suudles sinna kolm korda. Siin ei võinud teda ju keegi näha.

Siis pugesi ta tasakesi sepikotta. Punane tuli lõi limpsama. Kõlasid kerged vasarahobid, nagu oleks aamor teritanud noolesid.

Kohe selle järele ilmus sealt jälle Santa kummaliselt kõvera rauaga ja väikese ben-

siinlambiga. Ta läks nendega ettevaatlikult karjaaeda.

Kõigil rassiloomadel oli punakas nahk, üksainus lehm oli lunivalge, ja selle juurde astus Santa.

Käes oli tal lühike lasso. Ta avas silmuse, kui loomade vahelt läbi tungis. Mõned lehmad, ka valge, liikusid rahutult. Esimese visanguga oli ta vaevalt puudutanud lühikeste sarvede otsi; teine visang heitis lasso looma esikeha ümber, nii et ta kukkus. Aga ta tõusis jälle, vabastas enese ja viskas Santa maha. Välgukiirusega kargas Santa jälle jalule ja tõmbas rihmaotsa pingule, sidus need samba külge, ja kui vihane lehm lähenes, kummardas ta ruttu ja sidus looma esijalad kinni. Lehm kukkus ja ei jaksanud enam tõusta. Ta vabises vihas ja hämmastuses, aga juba põletas Santa ta nahasse oma märgi. Siis läks Santa tagasi majja, rõõmus, et ta loomade keskel polnud sünnitada suutnud kabukirmu.

Vaevalt oli ta jälle toas, kui uuesti vajus voodisse ja nutma hakkas; sest suurte talude kuningannad võivad täpselt samuti nutta kui lihtsate sulaste naised ja nagu nemad oma minemakihutatud prints-abikaasa järele kisendada.

Järgmisel hommikul läks noor cowboy oma nelja kaaslase seltsis ostetud karjaga teele, mis oli 90 miili pikk. Kuus päeva kestis teekond, sest tihti tuli puhata. Aga nagu iga tee kord lõpeb, nii lõppes ka seegi kuuenda päeva õhtul, mil valitseja võis ostetud loomad üle vaadata.

Järgmisel hommikul kell 9 kargas Napolito talu elumaja ees keegi tolmuaga kaetud ratsanik sadulast. Vahuga kaetud hobuse vankus jalgadel; ratsanik aga astus väsinult majja.

Aga, mu lugejad, ärge pillake oma sümpaatiat siin ei hobusele ega ratsanikule.

See kiire täkk elab alles ja on ikka veel omaniku lemmik. Ja see — see astus vaevalt mõne sammu, kui ta kaela ümbert kinni võtsid kaks kätt ja naisehääl ütles:

„Oh Webb, Webb!“

„Olin loll,“ ütles Webb.

„Vaiki, mu mees. . . Kas sa seda juba nägid?“

„Nägin.“

Lugeja on võib olla juba aimanud, mis Webb oli näinud.

„Ja nüüd võid sa olla oma tahtmist mööda kuninganna, mina sinust enam ei lahku.“

„Ole vait,“ sosistas Santa ja pani käe oma mehe suule. „Santa Jeager ei ole enam kuninganna. Tema tiitel on nüüd: kuningliku koja daam. Tule, Webb, ja vaata!“

Verandalt kiskus ta oma mehe tupp ja osutas kiigule, mis seisis voodi kõrval. Seal naeris ja mõirgas väike poiss.

„Siin talus kuningannat enam ei ole,“ ütles Santa õnnelikult. „Küll aga on siin kuningas. Silmitse teda, Webb, silmitse! Lange põlvili tema kuningliku kõrguse ette! . . .“

Samal hetkel kostis verandalt kannuste kõrin. Bud Turner tuli käske saama ja jäi lävele seisma. Ja esitas sama küsimuse kui kord:

„Tere! Lähen teele karjaga. Kas ikka veel Barberile?“

„Ba—ba—ba,“ lallutas olevus hällis.

„Sa kuulsid oma bossi käsku, Bud,“ ütles Webb õnnelikult naerdes. —

See on kõik. Ometi, midagi on veel teatada. Järgmisel hommikul, kui vana Quinn, Saco talu bossi abiline, uusi lehma takseeris, küsis ta oma bossilt:

„Milline märk on Napolito talu loomadel, Vilson?“

„Sa tead seda ju: x ja y.“

„Mispärast kannab siis,“ ütles Quinn, „see valge lehm märki süda ja rist? Sel list märki ei ole ma veel ealeski näinud!“

Sügismotiivel.

Aleksey Dolgoshev.

Laulab sügis oma võidulaulu . . . laulab . . . Tormleb metsiku kiiruga melodiat täis juubeldust . . . valgub, laiub koltunud lehtede vaskraha kõlinas.

Laulab sügis. Puhuvad märatsevad tuuled ähvardust, — hoiatushüüet . . . murduvad

põlised puud ja kaugel, kesk kohavat metsa, — langevas vihmarabinas võib kuulda, kuis sammub julm ja ähvardav tali.

Nutab murtud sügis . . . ja paiskuvad helidemere lained valgeina vahukoskedena.

Unelm viimsest sügisroosist.

Arnold Liiv.

Nutukrampides viskleb, väänleb mu akna all öudne sügisöö. Kuulatan, kuis ahmib undav tuul närbund lehti puie ladvult, segab neid jäiste pisaratega, et seda segu paisata vastu maja seinu ja aedu ja katta sellega porist mulda. Ühel pool seina hubane vaikus kahvatu elektritule valgusel. Vaevalt kuulub tasast seinakella monotoonset tiksumist. . . . Ja väljas, teisel pool seina, hulub ja naerab hambuta, pime sügisöö kaduvuse ja surma õudsuse laulu. . .

Laulal vaasis aelevad üksikud äsja aiast murtud vesipisarates hiilgavad värsked, verkarva roosid — viimne aare aiast. . . .

Vaatan roosi — surevat ilu sügistormide lävel. . . . Kuulatan tormi laulu ja uinun roosi lõhnast joobudes. . . .

Seal tuleb ta valge, kahvatu inglina, võtab mu laualt viimse punase roosi ja puudutab sellega mu palavikus hõõguvat laupa. . .

„Tule minuga rändama!“ sosistavad ta maisest rõõmust jahtund huuled. Näen samal silmapilgul kõrgeid lumiste tippudega kroonitud mägede latvu uhkelt veretavat hommiku päikesekullas. . . .

„Sinna tule mulle järele, seal võid olla õnnelik — sinna viin su, seal andun sulle punase roosina,“ sosistab imelik vaim. . . .

Järsku aiman ja näen, kuis olen juba

märkamatult maha jäänud enda imelikust saatjast. Ta jõudnud minust kaugemale ette. Lehvivate juustega seisab ta pilve veerul, lumiste kõrguste jalal ja keerutab punast roosi — mu armastust. . . . Jalge ees kru-diseb tal pehme lumi ja ülal särab tähtis taevas. . . .

„Ma ei suuda sulle järele jõuda! Sa lähed lumiste kõrguste poole, enda südame verd maailmale ohverdades, ja mu roos on sinuga! Olen õnnelik, et sina niivõrd kaugemale oled jõudnud — sina mu igatsuste mina — mu armsaim unistus. Las mind jääda eelmägede kõrgustesse! Sinu päralt olgu lumiste kõrguste tipud! Mine, endale õnne otsides — mu punane roos saadab sind kõikjal! Ilusaim vaid tunda teise edust ja õnnest enda õnne. Punase roosi vaim, ära meelita mind ronima lumiste kõrguste poole — seal on minu jaoks liiga rasked tormid! Vaata, mul juba mu reisust hõbe niidid juustes! Kui olen leidnud su ees armu, näita kaugelt mulle Alpi roose, sest nende lähedal asuvad igavesed lumised kõrgused — meie surelikkude igatsused. . . .“

Ärkan öisest sügisvälgu mürinast ehmunult. Mu lauall lebab punane roos. . . . Olen ta uinudes vaasist lauale kiskunud. . . .

1931. 20. IX.

Võõras hääl.

Ameerika-Saksa kirjanik **Emmy Wentzel.**

Kui ininene ometi ei oleks nii unustaja! Juba kolm päeva kavatsen ma operi-pääsmete pärast Dorisele helistada ja ikka veel on see tegemata. Oota, Budi, enne ma võtan sul suukorvi peast ja siis kohe helistan.

Budi, väike turjakas koer, kes oma nõiaperenaise seltsis praegu keskpuiestikust jalutamast tulnud, vaatas veel kord ruttu taha, sinna, kus lift väikese musta „boyge“ jälle alla tagasi liikus. Budi neid kumbagi ei armastanud, ei lifti ega boyd. Esimene tegi alati ta südametunnuse halvaks ja teine oli talle kord salanõu jalaga löönud, mida ta iial ei unusta. Kui aga inimene elab maja ka-

heksandal korral, siis tuleb selliste asjadega leppida. Muidu oli tal vähe kurta. Eriti oma perenaist Edithit armastas ta üle kõige; soe sõprus sidus neid juba kolm aastat, ja juhtus isegi, et see temale usaldas rääkida asjadest, mida ta teistele iial ei oleks avaldanud.

Edith Winter oli korteriukse avanud, mantli ja kübara varna pannud, koeral suukorvi ja nõõri ära võtnud ja siis telefoni juurde läinud. 23 aastat vana, sale, blondjuustega ja siniste silmadega oli ta väga kena. Rõõmsad kooli- ja ülikooliaastad ja aasta Helveetsias seisid kui unelm ta selja taga. Helveetsiasse oli talle saadetud teade

ema surmast ja ta oli kohe tagasi sõitnud New-Yorki, kus ta pidi oma isa majapidamist juhatama, kes oli paljuotsitav arst ja lugupeetum liige New-Yorgi haiglas. Suur praksis ja väsitavad operatsioonid haiglas andsid professor Winterile väga palju tööd, kuna ta oma ametit juba Heidelbergi ülikooli aastast saadik väga armastas. Ohtul tuli ta väsinult koju, teatri ja teiste lõbususte vastu polnud tal suurt huvi, mispärast ka seltskondlik läbikäimine õige hõre oli.

Nii oli see olnud juba professori abikaasa elu ajal, kes oma meest väga armastas ja temast kõiki pahandusi püüdis kaugel hoida.

Nüüd täitis Edith juba kolm aastat pere-naise kohuseid. Ühe või teise sõbranna külastamine, mõni tund tennist, või talvel liuteel, abonement Metropolitan-ooperis olid kõik meelelahutused, mis elu temale viimastel aastatel toonud.

Ta võttis telefoni ja nõudis teatud numbri.

„Hallo!“

Hääl teises otsas polnud talle võõras, see oli Herbert, Dorise noorem vend, arvatavasti ei olnud Doris ise kodus.

„Räägib Edith Winter. Kas olete nii lahke ja ütlete oma õele, kas ta ei tahaks kesknädalal minult saada ooperipiletit. Mängitakse „Lendav hollandlane.“ Mina pean sõitma Westchesterisse ja ei saa sealt õigel ajal tagasi.“

Paus. — —

„Meelsasti, aga mina teie asemel vaataksin „Lendavat hollandlast“ meelsamini ise. Sest kes teab, kui kaua Jeritza meile veel jääb.“

„Teil on ju õigus, aga Bronxville ei saa ma enne kella üheksat tagasi ja pealegi mängitakse tuleval nädalal „Parsifali“ ja siis on parem ennast paastumisega ette valmistada.“

Rääkides tuli talle meelde, et Herberti hääl enne oli ometi kõlanud pisut teisemini, pehmemini. Peale selle ei olnud noorel üliõpilasel muidu kunagi viisiks oma õe sõbrannadega pikemalt juttu vesta.

„Jah, sellest saan ma küll aru: pisut paastumist on ka üsna kena, kui teatakse, et hiljem paremat saadakse.“

See ei olnud tõesti Herbert, kes telefonil rääkis. Ja edasi jätkati traadi teisest otsast:

„Armas, armuline preili, ärge pange aparaati käest, palun; kardan, et ma pole see, keda arvate, ja te ei tahtnud minu õde kõnetada. Aga me oleme alanud ilusat juttu, ja kui te nüüd aparaadi käest panete, sest et vale ühenduse saite, siis karistate süütut.“

Hääl oli tõesti meeldiv, ja Edith ei pannud aparaati käest.

„Kes te siis olete ja mis tahate?“

„Armas armuline preili, meie elame New-Yorgis, maailma realistlikumas linnas. Nüüd on juhus ilma meie tahtmata, kuna ta teile valeühenduse andis, meie äripäevaellu toonud pisut romantikat. See on siin linnas haruldane õis. Kas ei oleks parem seda pisut hoida ja ravitseda? Kas ei oleks kahju, kui selle kohe kaotaksime? Töötan teile, et ma iial ei taha katset teha teile isiklikuks lähenemiseks, et ma iial ei ilmu teie teele, vaid ainult lepin sellega, et minuga vahetevahel telefoni kaudu räägite. Mina ei taha teid ka täna pikemalt tulitada, teades, et tahate oma sõbrannaga rääkida, aga kas lubate, et tohin teile veel kord helistada?“

Ja Edith lubas seda. Hiljem, sõbrannaga vesteldes, ei lausunud ta sellest sõnagi.

Lähemad päevad möödusid nagu harilikult, ja telefoni-episood oli juba peaaegu unustatud, kui kesknädalal, mil Edith Bronxvillele pidi minema, temale toodi kartoon imeilusate siniste mahlakannikestega. „Reisisaatjaks sõidul Westchesterisse!“ seisis kaaskaardil.

Edith rõõmustas. Lillesaadetised ei olnud ju igapäevased asjad. Ilusam kui enamik ta sõbrannadest oli ta ju ometi ja paljudel neist juba mees ja lapsed. Tema oli ikka olnud rahulik ja tagasihoidlik. Kõik vali ja ettetikuv oli talle vastik, ja eemalseisjad võisid kergesti mulje saada, nagu oleks ta osavõtmatu ja külm. Ainus, kes teda armastas, oli tädi, isa vanapiigast õde, kes Westchesteris oli õpetajanna ja seal väikeses majas elas.

Mahlakannikesed tegid reisi tõesti kaasa ja tädi kuulis muude päevauudiste hulgas ka telefoniseiklust. Temale see suurte meeldinud.

„Mina ei ole kunagi armastanud saladuslikke inimesi; kui üks mees sinust tõesti on huvitatud, küll ta siis ka teid ja vahendeid leiab sinuga tutvumiseks, ja kui ta paremaks arvab tundmatuks jääda, siis on tal salleks vististi oma põhjus.“

Edith pidi tädile õiguse andma, sel polnud tõesti mõtet, aga kui võõras hääl teda järgmisel päeval telefoni juurde kutsus, tekkis nende vahel ometi lõbus kõne, mis kestis harilikust telefonikõnest palju kauemini. Kevad möödus, jõudis suvi. Korralikult, nädalas kord või kaks, oli võõras ta tervise järele küsinud; nad vahetasid mõtteid teatri ja päevasündmuste üle; võõras oli nähta-

vasti palju reisinud ja palju lugenud. Mitu korda oli ta temale saatnud raamatuid, millega ta teda tahtis tutvustada, ja lilletervitused tundmatult ei olnud enam haruldased. Võõras tundis nähtavasti ta isa ja ta perekonnaolusid. Aga iial ei rääkinud ta enesest. Edith tabas enese mõnikord soovilt, temast enam teada, ta tagasihoid aga keelas teda seda küsimast, ja võõras ise hoidus ettevaatlikult igast kõneainest, mis võis tema isikut riivata. Ainult et ta poisimees oli, seda oli ta kord mööduvalt tähendanud.

Juulipäike põletas New-Yorgi majademerele, keskpuiestiku puud olid juba ammu kaotanud oma haljuse ja Budi jalutuskäik oli lükatud varajasele hommiktunnile.

Edith oli ettevalmistusi tegema hakanud mitmenädalaseks puhkuseks Maines — ainus pulkus, mis professor enesele iga aasta lubas, kui ta telefonisõber ennast jälle teatas.

„Armuline preili, ma helistan teile täna jumalagajätuks. Homme algan ma „Bremenil“ reisi Euroopasse ja jõuan arvatavasti oktoobris tagasi. Loodan, et teil on lõbus suvi, ja eks ole, teie lubate ometi, et teile ennast vahetevahel kirjalikult meelde tuletan.“

„Teie lähete Euroopasse? Kui ilus teile. Kas reisite palju?“

„Kavatsen eslotsa mõne nädala viibida Baieris. Mul on seal vanaisa poolt päritud mõisakene, ja kuigi rentnik on tubli ja täpne, maa rõõmustab ometi oma peremeest jälle nähes.“

„Vististi rõõmustab ka teie perekond, et teid jälle näeb.“

„Perekond, sugulased, arvate? Ei, seal on ainult kalme, mis mind seal ootavad, aga tallis on mõned hobused, kes mind aastast aastasse ära tunnevad, ja üks vana hundikoeraema, kes, nagu mulle räägitakse, pärast minu lahkumist nädal aega ei söö ja nagu meeletu rõõmustab, kui ma jälle ilmun. Ühe ta poegadest tõin ma kahe aasta eest siia kaasa.“

„Oo, hobused!“ Edith mõtles vaikse igatseusega rõõmsatele hommikratsutamistele Helveetsia pansioonis. „Siis ratsutate vististi palju ja peale selle ootavad teid mäeronimised Baieri mägestikus.“

„Mägedele ma ei roni ja ratsahobuseid tarvitab rentnik ja mõni minu sõber, aga mul on väike auto, millega ma peaaegu iga mäe otsa jõuan ja mis mõnikord samuti perutab kui mõni hobune.“

Niipalju ei olnud ta oma asjadest veel iial rääkinud ja Edith Winter rõõmustas

sellest ja oleks meelsamini veel rohkem tahtnud kuulda ning küsida.

Järgmiseil päevil ei olnud Edith enesega sugugi rahul. Häbiga pidi ta tunnistama, et „Bremen“ ja mees, kes sellega Euroopasse sõitis, tema mõtteid enam kütkestas kui tarvis. Kui naeruväärti niipalju tegemist teha asjaga, mis rohkem ei olnud kui väike lustilik episood, mis iga päev võis lõppeda.

Järgnevail nädalail saabus peaaegu iga päev kaarditervitusi. Tädi, kes nagu iga aasta, ühe osa oma puhkeajast venna juures veetis, raputas küll pead, „inimese üle, kes oma nimegi ei tahtnud nimetada,“ kuid mis sellest. Vahetevahel saabus ka mõni lühike kiri, Edithi pettumuseks, enamasti tüliise sisuga, kuni võõras viimaks septembrikuu algul kirjutas:

„Praegu lahkusin ma mõisast. Minu tee viib mind üle Austria alpine Itaaliasse ja Genuas lähen ma laevale.“

Kord oli professor Winter halliboylt vastu võtnud kirjad, nende hulgas ka ühe kaardi Edithile.

„Kustsaadik oled sa kirjavahetuses dr. Dorfmanniga?“ küsis ta temale kirja ära andes. „See on ju tema käekiri.“

Kuid ta huvi oli õige pealiskaudne. Sest ta läks kohe oma tuppale.

Edith oli dr. Dorfmanni nime mõnikord isalt kuulnud, kui see temast teiste ametvendadega rääkis. Ta näis olevat tuntud arst, kes arvatavasti samas haiglas töötas. See oli aga ka kõik, mis ta temast teadis. Isalt ei tahtnud ta midagi küsida, et mööda saada mõnesugustest pärinistest, ja kes võis lõpuks teadagi, kas ta tundmatu sõber tõesti dr. Dorfmann oli. Sellepärast ta vaikis.

New-York oli riietunud sügisrõivaisse. Kirjuna ja värvirõõmsana läikisid puude lehed. Puiestik kubises lastest, kes olid päevitunult ja karastatult tagasi tulnud mererannast või mägestikust, ja juba ammu olid Edith ning Budi jälle hakanud oma jalutuskäike sooritama.

Võõras oli talle saatnud Tiroolist imeilusa puulõike, Viinist väljavõtted uemast ooperist, Venedigust väikese hõbedast gondli ja lõpuks Genuast kaardi.

„Viimased tervitused Euroopa mandrilt; tunnen rõõmu Ameerikasse tagasi minnes,“ seisis kaardil.

Edith rõõmustas ta tagasituleku üle, ja kui võõras ühel päeval helistas, et nagu ta ütles, ennast jälle teatada, tundis ta nii suurt ärevust, et ta häääl vastates värises.

„Ma pean teid palju ilusa eest tänama,“ ütles ta. „Ent kõige esmalt tahan ma teada,

kas teil reis üle mere oli hea ja kuidas te oma Euroopa-reisiga rahul olete.“

„Tänada, ei, sest et ma teile tohtisin kirjutada, see'p ju mu reisi alles väärtuslikuks tegi. Mina polnud küll iial tähendanud, et ma sel aastal õieti terviselistel põhjustel sinna läksin. Nüüd olen enesele vististi pisut liiga teinud, sest paranemisest võib vaevalt juttu olla.“

„Oo, sellest on mul kahju, aga vististi ilmutavad ennast head tagajärjed alles hiljem.“

„Võib olla, aga ma ei taha teid selliste asjadega tülitada. Jutustage mulle parem, kuidas teie selle suve veetsite, sest ma

Suur koer loobus rünnakust ja jooksis kohe oma peremehe poole. Põnevalt järgis Edith koera sinna. Aga siis tuli kõrvalteelt nähtavale väike küttseljaga mees, kel lühikesed jalad ja pikad ahvikäevarrad. Ta võttis koera kaelarihmast kinni ja sidus ta nõõri külge. Ka Edith oli Budi vahepeal kinni võtnud.

„Palun südamest vabandust,“ pomises väike mees möödudes.

Edith noogutas. Kohtamine oli mööda.

Sel ja ka lähemal päevil ei helisenud telefonikell. Möödusid nädalad ja võõras ei teatanud ennast. Pikkamisi oli saabunud tali ja esimene öökülm.

Tuvide paastupäev.

Uueturu ümbruskonna tuvid on harjunud äripäevadel saama teri teraviljaga kauplejailt. Harjunud kombe järele lendavad nad ka pühapäeval oma söögi järele, ning seda mitte leides kõssutavad nad kogu päeva norupäil vaikselt tühjal turuplatsil.

ei ole kuude kaupa teist midagi kuulnud.“

Mõni nädal hiljem, selgel ja jahedal novembripäeval, jalutas Edith koeraga puiesitikus ja nimelt reservuaari ümber, mis kohta ta eelistas. Ta oli Budi lahti lasknud ja see mängis puutükkidega, mis ta ei tea kust kätte saanud, kui üks suur hundikoer tema poole tormas. Budi polnud iial arg. Tema teiste koertega iial tüli ei alanud, ei sallinud aga ka haavamist teistepoolt, ükskõik kui suur vastane oli. Harkuaetud karvul ootas ta tulijat. Ehmatades karjatas Edith. Siis kõlas lühike vile ja mehehää: „Siia, Tiiras, siia!“

Edithi kehist käis läbi värin: see hää! — tema hää!

Professor Winter oli väsinud. Edith mäs- sis talle reisivaiba ümber, kui ta pärast õhtu- sööki soovis pisut puhata.

„Jah, laps, kerge see elu ei ole. Täna oli mul kuus operatsiooni. Kaua see nii ei või kesta. Minu tubli ametivend on haige ja ma kardan, et ma ta kaotan.“

„Isa, kas dr. Dorfmann on väike, ümar- guse seljaga mees?“

„Jah, väike mees, vigase küttseljaga, kõige avarama mõistusega ja kõige osava- mate kirurgikatega, nagu neid on arstidel harva. Ta on lapsena õnnetult kukkunud, oma selgroo murdnud, ei olnud iial päris terve ja on nüüd surija.“

Edith lahkus tasakesi toast.

Mõni päev hiljem tuli talle järgmine kiri:

„Edith, armas, armastatud Edith!

See on esimene armastusekiri, mis mina, kes olen ligi 39 aastat vana, kirjutan. Ja seegi oleks jäänud kirjutamata, kui ma kindlasti ei teaks, et see minu viimane kiri on. Mitte ainult viimane armastusekiri, vaid viimane kiri üldse. On veel ainult õige vähe päevi, mis mulle veel on jäänud, ja ma ei taha lahkuda ilma mõnesugust seletust andmata. Edith, ma olen teid armastanud sest päevast saadik, mil teie kuisale 17-aastane neiu oma isale haiglasse järele tulite. Teie isa, kes mulle on kinkinud oma usalduse ja väärtusliku sõpruse, palus mind mitu korda oma maja külastada. Mina ei teinud seda, kiusatus oleks olnud liig suur, ja kuidas oleksin mina kui vilets sant tohtinud oma silmad tõsta üles teie poole. Aga kui juhus meid telefonil kokku juhatas, siis omasin ma, kuigi see ehk ei olnud õige,

ometi pisut õnne. Need paar raasukest ei saa ial puuduma selle mehe laual, kes kord saab olema nii rikas, ja ma olen kogu ilusa suve ennast neist toitnud. Tiiras, kes teid puiestikus nii väga ehmatas, läheb tagasi Baierisse, oma vana kodusse. Veel kord tänan ma teid kõige eest. Minu süda kuulub teile kuni ta lõumise lõpetab.

Herbert D.“

Edith istus akna juures vana, emalt päritud õmblusmasina ees. Eemal, teisel pool puiestiku lumega kaetud muruplatse hakkasid juba tuled sädelema. Kõrgel kuni taevakummini paistsid ja vilkusid tuhandet tuled Manhattani pilvelõhkujatel, muinasjutuline ilus hiigladiadeem miljonite-linnas. Edith ei näinud midagi kõigest sellest ilust — pisarad tumestasid ta pilku. Temale oli New-York jäänud tühjaks.

Orangutang.

Saksa kirjanik **Lotte Zischka.**

Tundsin esiootsa pisut kartust, kui otsustasime oma viieaastase tütre Austraaliasse kaasa võtta. Aga ometi on ka Colin Rossi kolme-aastane laps risti ja rästi Aafrikast läbi rännanud, ja me leidsime ju igalt poolt väikesi inimesi. Lapsed harjuvad jõekaldal mängima, kus krokodilid lõunaund magavad, või dshunglis, kus maod puude otsast alla ripuvad. Lapsed harjuvad ka kõige metsikuma loodusega, unustavad hädaohud. Aga nad ineivad avarat maailma enesesse. Unustavad kõik, mis väike. Juba lapseas omavad nad tunde maailma kaunidusest ja ilust . . .

Meie tütar Eya Ariadne on meie seltsis juba kolm maailmajagu läbi rännanud ja mina pole seda veel kunagi kahetsenud. Ainult kord . . .

Ja nimelt seda lugu tahan jutustada.

Viibisime Borneo saarel. Seal ja Sumatral üksi veel elavad hiiglasuured orangutangid. Paksudes, enamasti soistes ürgmetsades võib neid näha.

Me olime Eva jätnud ühe dajakanaise juurde ja ise ühe juhiga metsa läinud. Juhi seltsis oli ka ta naine ja üks seitsmeaastane tütarlaps.

Meil oli tookord veel vähe aimu ahvija-

hist ega tundnud me ka ahvide püüdmise metsikust.

Orangutangid elavad perekondade kaupa oma magadispeades, kõrgel puude otsas.

Pärismaalased otsisid nüüd sellise „ahviküla“ välja. Siis hakkasid nad puid platsi ümbert maha raiuma. See kestis mitu päeva. Ikka avaramaks muutus maa selle puu ümber, mille otsas ahvid elasid. Viimaks jäi ta üksi seisma, kõik orangutangid olid endid sinna päästnud. Langevairilt puult kargasid nad veel alles seisvaile, ei julenud maha maale tulla, tundsid, et neil kui puuloomel all maa peal kardetavam oli olla kui puu otsas.

Viimaks istusid nad ühe puu otsas: emad, kes oma poegi nagu inimesedki rinnale vajutasid, vanad isaahvid, kes endid oksadega varustasid ja selle juures oma hirmsaid hambaid näitasid.

Nüüd jagas peamees malailastele pipra-jahu. Nad kõik võtsid odad hammaste vahele ja seadsid nõrsilmused ning võrgud valmis. Siis asuti ka viimast puud maha raiuma . . .

Üleval tõusis vali kisa. Loomad teadsid, et nüüd saabus lõpp. Nad hulusid vihas ja

hirmus. Kütid seisid rõngana nende ümber.

Siis kukkus puu ühes ahvidega. Mõnel neist õnnestus rõngast läbi pääseda. Nelikümmend ahvi aga oli pimestatud. Kütid olid neile piprajahu silma visanud ja nad siis silmustesse ja võrkudesse püüdnud.

Vangistatud oli ka üks emaahev, poeg oli tal surnud. Mingi hoop oli teda tabanud.

Kunagi pole ma näinud sellist hirmsat püüviisi. Iial enam ei taha manäha saada midagi nii hirmsat kui emaaevi hädakisa ja pime viha ja vangistatute hääletu kurbus.

Veel samal õhtul viidi orangutangid külla; nad olid paigutatud kõvadest lattidest tehtud puuridesse. Me olime oma tütre jätnud ühte suuremasse külla, kuid püüja oli oma naise kui ka seitsmeaastase tütrekese siia kaasa võtnud. Järgmisel hommikul oli see laps kadunud. Ja ühes temaga suur emaahev.

Tõsi, see lugu paistab fantastilisena. Aga ta on tõsi. Orangutangid on inimesele kõige sarnasemad. Nii väga sarnased, et dajakid näiteks kindlasti usuvad, need ahvid olla metsinimesed, kes ainult sellepärast ei räägi, et nad ei taha hollandlasi teenida ja maksumid maksta. Sellepärast ei võta ükski dajak ahvijahist osa ega haava iial ühtegi orangutangi.

Seekord oli ntüd nii palju ahve vangistatud, et nende hoiuks nõrgemalt tehtud puure tarvitati. Emaahev oli kurvalt puuri nurgas kükitanud. Keegi ei uskunud, et ta saaks põgeneda.

Hiljem ilmus aga, et püüja tütar oli onnist väljunud, sest et onn liig palav oli. Vanemad, kes jahist väsinud, olid raskesti maganud. Uudishimulikult oli laps ahvide puuri juurde läinud, kuid komistas ja kukkus. Ja nagu lapsed ikka — hakkas tasakesi nutma.

Seda kuulis emaahev, mõtles oma kadunud pojale, purustas puuri ja võttis õrna, väikese tütarlapse põgenedes kaasa.

Seekord, see ainus kord, ma kahetsesin, et Eva meiega igal pool kaasas käib. Mõtlesin, et midagi sarnast võiks temalegi juhtuda, ja kui täis on ürgmets saladusi ning eriskummalisi juhtumeid. Ja elasin kaasa ema meeleheite, vanemate peaaegu hullumeelse hirmu.

Järgnes kolm ärevat, kolm närvesöövat ööd ja päeva. Siis leidsid pärismaalased ahvi kätte. Ja tema juurest lapse. Emaahev oli õige madalasse tühele puule pesa ehitanud, kuna lapse kõrgemale viimine temale oli raske olnud. Kuid igasilmapiilk ähvardas last kukkumise hädahoht kui ka surnukspigistamine ahvi poolt. Samuti ähvardas teda näljasurm. Sest ahv pakkus lapsele ainult rinda . . .

Kui ahv leitud, taibati ka alles hädahohtu. Ahvi ei võidud lasta, sest siis kukkus ahv ühes lapsega ja laps võis surma saada. Sellepärast katsuti ahvi silmustega püüda. Paksude oksade vahelt!

Siis tuli tühele vanale malailasele iseäralik mõte. Mees oli püüja telgis näinud tütarlapse nukku. See oli kaunis suur nukk, kes oskas silmi kinni panna ja ka häält teha.

Nukk toodi. Lasti maha üks vangistatud ahv ja mees võttis selle karvase punakaspruuni naha. Mõõdus kaks öudseltpikka tundi. Malailane tõmbas naha enesele selga, võttis nuku sülle ja ronis ahvi lähedal kasvava puu otsa. Siis lasti püssist pauk. Mees ahvinahas laskis enda kukkuda just puu alla, kus ahv lapsega istus. Mees jäi liikumata lamama, kuid pigistas nuku oma rinna, kuni see häält hakkas tegema.

Tõsi, see kõlab naeruväärsena. Tookord aga Borneo dshunglis, lahkuva päeva kaduvas valguses, mõjus ta tontlikult.

Emaahev nägi nukku. Kuulis ta häält, ja pidi arvama, et ahv all surnud ja ta poeg on abitu . . .

Kestis peaaegu tund aega. Siis aga ronis ta alla, pärast seda kui ta lapse oli sidunud väänkasvudega puutüve külge. Ta tuli võõrast, karjuvat ahvipoega pesasse viima, kus tal juba teine kummaline „poeg“ ees oli.

Jõudes maha ja astudes esimesi samme, kõmatas pauk. See tabas teda just silmade vahele. Tõsi, teist abinõu ei olnud. Ometi oli valus näha olevuse surma, kelle süda oli täis armastust.

Püüja laps saadi päästa. Ta oli väsinud ja palavikus. Me viisime ta külla.

Arvan, et see mees iial enam ei lähe ahve püüdma.

Suur vale.

Tiroomi kirjanik *Rudolf Weyrich.*

Õhtu eel tõusis äkki nii metsik-äge torm mägedes, et kõik väikese mäeküla elanikud kartlikult kogusid oma vanade majade parimasse tuppa palvele. Suur torm mäsas mäelatvades, ja orgudes oli päris põrgu lahti pääsenud.

Samal tunnil tuli lähemast külast käskjalg hingetu teatega, et kámp turiste Zernischneidi mäele jäänud; kui nad abi ei saavat, siis olla nad kadunud. Kõik küla mehed kogusid, niipea kui külavanem oli lasknud väikese, terava torniga kiriku kella helistada. Veeuputuslikus pimeduses vajati lasternaid ja tõrvikuid. Erandeid polnud; kõik, kel jõudu oli, pidid minema kaasa. Ka Peeter, ümbruse rikkaima taluniku poeg. Nii tahtis seda Vroni, külavanema tütar. Vroni oli tenale juba mõne aasta eest annud oma jaasõna, kuid viivitas ikka veel oma sõna teostamisega, kuni Peeter veel polnud tõestanud oma julgust.

„Mina ei armasta arga meest,“ oli ta Peetrile tihti ütelnud.

„Tean, mis mõtled,“ vastas Peeter. „Mõtled Bertramile, kes kogu küla on pea peale pöörnud.“

Vroni ei lausunud sõnagi. Asi oli nii, Bertram oli juba kaks korda kui mäejuht ekspeditsiooni kaugele ida poole kaasa teinud; ta oli ühes läinud uurijatega, kes talle järele tulid, kuna nad armastasid tema kohust ja mitte vähem ta julgust. Bertram oskas palju jutustada; ja Bertram armastas Vronit, ent iial ei oleks ta sellest rääkinud, niipea kui kuulis, et Vroni oli Peetrile annud oma jaasõna. Ikka pidid nad üksteisele vaatama ja ikka üksteisest müüda vaatama; see oli kibe saatus. Mis kasu oli Bertramil julgusest, jõust ja heast nimest, mis kasu oli tal kõigest armastusest Vroni südametunnistuse vastu, kes ei tahtnud murda oma antud sõna?

Ja tol õhtul oli Vroni voolavas viimas Bertrami palunud Peetrit kaasa võtta.

„Tema pole argpüks, Bertram. Küll ta täidab juba oma kohuse, kui see peab olema. Eks ole, sa võtad ta kaasa, Bertram?“

Bertram teadis, mis Vronit ajas värisema. Ta naeratas pisut, vaatas talle otsa ja pööras siis Peetri poole.

„Tule!“ ütles ta.

Peeter läks. Mägielanikkude suurem kámp oli juba nende ees. Aga Bertram läks oma

teed. Kui tihti oli ta käinud Zernischneidil? Seal üleval tundis ta viimast kui kivi. Kus küll viibisid turistid vangis? Kus mujal kui niinimetatud väikeses kantslis, kust ta tihti vaatles alt silma paistvat toredat maailma.

Ent nüüd ei mõtelnud ta sellistele asjadele. Pikkamisi ja vahetpidamata sammus ta edasi. Veel nägi ta eesminejate vankuvaid tulesid oma ees. Tee viis üles. Vihmasadade metsikult ja külmal torm vilistas vastu teda ja kaljusid nagu piitsa plaksutades, nii et põsed valutasid.

All seisis veel Vroni talu ees ja vaatas meestele järele; siis läks ta tuppa ja langes Kristuse ristikuju ette põlvili. Punane tuli vilkus seal üleval. Muidugi, kui sündis midagi hirmsat, siis ta kustus, andis märku.

Väljas oli see hull ettevõte, sest surm seisis minejate kõrval ja sammus ühes nendega. Kivi oli kõva, öö pime. Mägilaste tuled olid ammu kadunud: kaks meest olid üksipäi. Peetri kõik muutus ikka aeglasemaks. Ta jalg libises vahetevahel ja kivi, kuhu ta kukkus, tegi talle valu, sest et ta serv oli terav. Siis jäi ta äkki seisma.

„Bertram,“ ütles ta, „see on lollus. Iial ei jõua meie sel hirmsal ööl üles meeste juurde! Mina jään siia, Bertram!“

„Sa tuled kaasa, Peeter! Andsin Vronile oma sõna.“

„Ilus sõna, Bertram, teise eest; mina pole laps; mind ei või keegi sundida!“

„Keegi?“ küsis Bertram vastu, kuna ta ise ühtlaselt edasi sammus. „Keegi? Ka mitte kohus teiste vastu, kes on hädas? Ja . . . ka mitte Vroni vastu, kes ei armasta argu mehi?“

„Lollus on muidu käia!“ ütles Peeter.

„Mina jään maha, Bertram. Sina võid minna edasi, kui sa tahad pimeduses hukkuda.“

Sõnatult sidus Bertram kõie Peetri ümber.

„Sa tuled kaasa, kui sa ei taha jääda kogu külarahva naeruks!“

Selle hääle sõna pidi Peeter kuulma vastikult ja pikkamisi, ja alati vastu tugeses, seisma jäädes. Kuid Bertram tungis edasi. Maru mõirgas ägedamini. Lund sadas. Jää pures. Kaljud muutusid siledaks ja elukar-detavaks. Peetri hääle vajuks haletsemisväärsiks halisemiseks. Lumi valendas ta näol.

Laternatuled puurisid punaseid auke öö pimedusse. Vahetevahel vaatasid mõlemad alla ääretusse maailma, põhjatusse kuristikku, kust hukk üles kahmas. Aga ikka kaugeemale edasi vedas Bertram vastupanijat. Öudsete välkude valgel nägi Bertram Peetrit enese kõrval kui löödud vaenlast. Tal oli tast kalju, sest Peeter oli vilets, väike, kasuta inimene. Ta võttis ta ümbert kinni ja kandis, kiskus teda ikka kõrgemale. Vähematest pragudest aitas ta tema üle ja kiskus teda üles väikestest järskudest kalju-seintest.

„Andsin Vronile oma sõna,“ ütles ta, „ja sina ei tohi olla arg, Peeter!“

„Aga mina ei taha enam, ei taha enam!“ kisendas Peeter.

Ilm oli nii pime, et maailm näis olevat kadunud. Ja Bertram vedas teda edasi, ühes edasi üles hirnsasse kohinasse, metsikusse mürrasse, läbi vihmavalangute, läbi sadava lume külmuse. Tal oli palav, veri voolas tal soontes ja ta lihaksed pingusid võitluses elementidega ja iseendaga ning oma südametunnistusega, oma kohusega aidata ja oma kohusega antud sõna vastu.

Peeter rebis köit. Viskus pikali. Bertram nägi teda enese ees värisevana, veest nõrisevana, mahajäetuna ja kadununa.

„Nüüd veel allaminek, Peeter, tule! Varsti oleme kohal!“

„Minul pole sellega asja!“ kisendas Peeter.

„Sa hukkad täna öösel üksipäi!“ kisendas Bertram.

„Mina?“ kisendas Peeter vastu. „Või arvad sa iseennast?“

Nüüd kiskus Bertram ta jalule.

„Sina!“ kisendas ta. „Sina tuled minuga ühes, argpüks!“

Juba samal hetkel kahetses ta öeldut. Selline kasutu inimlaps, naeruväärt olevus! Nii noor ja terve! Ja nii vähe seesmist jõudu! Ta võttis uuesti Peetri rinnust kinni.

„Peeter!“ kisendas ta, sest maru mõirgas kui orel hirnsa jõuga mäeladval ja mustades orgudes, nagu oleks ta tahtnud kõike purustada. „Peeter!“

Aga Peeter kaitses ennas meeleheitlikult.

„Ja Vroni?“ kisendas Bertram nii valjusti, nagu oleks pidanud torm nõrkema, „ja Vroni! Tema pärast, sa armastad teda . . .“

Aga Peeter, pehmeks tehtud kartusest elu eest ja öisest öudusest, avaldas nüüd oma mõtted; karjatas ja ühtlasi halisesdes ütlesta:

„Võta ta enesele, Bertram, võta ta enesele!“

„Keda?“ kisendas Bertram.

„Vroni!“

Bertrami rusikas võpatas lüüa talites. Aga ta valitses ennast.

„Sa annad ta vabaks, neiu Vroni?“ kisendas ta vastu.

„Võta ta omale, Bertram! Ja jäta mu siia, ma ei jõua enam! Ei taha enam! Mul pole enam millegagi asja!“

„Sa ei vääri teda!“ ütles Bertram.

Siis võttis ta tema ümbert kinni ja kandis seda nõrka eimidagi edasi, kuni ühe kaljukandini, vaevaga, oma lihakseid pingutades üliinimlikult, ja jättis ta sinna.

„Ma tulen sulle järele!“ kisendas ta temale kõrva ja kadus tulega öö pimedusse. Veel vaevarikamalt kui enne ronis ta edasi, tund aega või veel kauemini, kuni ta nägi tulesid, kaugel oma all, tulesid, mis olid segavad kui otsivad silmad.

Veel ikka oli ilm täis tuisku. Bertram ronis alla, ja surm kõrval, samm sammult, jõudis ta kitsale kaljuribale, ja ta hütie kostis inimeste juture, kes seal all kitsal kaljuplaadil ootasid pääsmist . . .

Hilja, kui juba hommiku esimesed videvikukiired üle mäelatvade lendasid, oli päästetöö õnnelikult lõpule viidud. Väsinuna ja piinatuna seisis maailm, hall ja valge ja ikka veel piiratud pilvedest. All külades kutsusid kirikukellad jälle palvele. Naised ja tüdrukud seisid kuivil, põlevail ja öö otsa valvanud silmil küla ääres.

Siis tulid mehed. Väsinud võitluses mägedega, hädaohtudega, öudusega, surnaga.

„Sa tood ta mulle tagasi?“ küsis Vroni häälega, mis kummaliselt värises. „Ja tema . . . Peeter?“

Bertram vaatas neiu. Siis, väikese viivituse järele, ütles ta rahulikult:

„Tema aitas inimesi päästa!“

„Ja ei olnud mitte arg, Bertram?“ soostas neiu.

Jälle silmitses Bertram neiu.

„Ei,“ ütles ta siis selgesti.

Vroni astus otse ta ette. Vaatas talle silma ja otsis tõtt. Pisarad purskasid ta silmist. Siis kiskus ta Bertrami pea oma huulte. Kõigi inimeste nähes, kes Bertramile au andsid.

„Nüüd tean ma seda, Bertram! Nüüd tean ma seda. Ma võtan oma sõna tagasi ja annan uue!“

„Mispärast, Vroni?“

„Sinu suurest valest olen ma sinu südame väärtusest aru saanud!“

Tundmata austaja.

Hollandi kirjanik **Liath de Jeude.**

„Kes armastab elu, see armastab sinilille samuti kui orhideed, varblast samuti kui . . .“

Siin peatas härra Armand Lapistolle kirjutamises ja mõtles pisut järele. Mis pidi ta nüüd kirjutama? „Kui jaanalindu?“ Aga see kõlas natuke naljavõitu. Või „kui kurge?“

Kirjanik Armand Lapistolle vajus mõttesse. Tema mõtles palju ja meelsasti järele kui kirjutas raamatut. Pealegi polnud tal kunagi kiiret raamatu lõpetamisega, sest ta oli väga rikas, kuigi ta kirjutas. Tema isal oli hästiminev marmelaadivabrik ja peale selle oli härra Armand Lapistolle abieellunud suure mööblivabrikandi tütreaga. Sellepärast polnud see sugugi vajalik, et ta kirjutas. Kuid ta kirjutas siiski. See tegi ta perekonnas tähtsaks.

Härra Armand Lapistolle mõtiskles veel ikka, kuna ta laskis oma silmad libiseda üle kalliväärtusliste esemete, mis ta kirjutustuba kaunistasid, kui telefon helises. Aparaat rippus väikeses riietusruumis eesukse kõrval, et ta majahärrat ta mõtetes ei saaks eksitada. Seekord aga pidi ta enast ometi eksitada laskma, sest ta naine oli autoga välja sõitnud ja teenijal oli parajasti vaba õhtupoolik.

Ohates tõusis härra Lapistolle, sest tal oli tunne, nagu oleks talle kohane sõna just nüüd võinud meelde tulla, läks eesruumi ja ütles telefoniaparaati kurjalt:

„Jah, kes seal on?“

Rahvatung Scheeli pangamaja ees, milline pank oli suletud maksuraskuste tõttu mõned päevad ja avati moratooriumi saamisest uuesti.

„Kas on härra Lapistolle seal?“

„Ja muidugi.“

„Härra Armand Lapistolle, kirjanik?“

„Muidugi, mu härra. Ja kellega on minul au?“

Härra Lapistolle toon oli muutunud märksa lahkemaks. Tal oli hea meel, et teda kõnetati kirjanikuna, sest seda ei juhtunud igapäev.

„Siis on mul au kõneleda härra Armand Lapistollega, romaani „Elu rõõm“ tuntud autoriga?“

„Üsna õige, kallis härra, üsna õige. . .“

Härra Lapistolle nägu säras lõbusasti. Nüüd oli ta juba „tuntud“ autor! Ometi kord tunnustati ta talenti. Ja armastusväärset naeratades ütles ta:

„Aga ütelge mulle nüüd ometi viimaks, kes te olete?“

„Ah härra Lapistolle,“ ütles hääl traadi teises otsas nüüd väga süngelt, „mis otsustarve on sel, kui teile nüüd ütlen oma nime? Esiteks on sec nimi, mida teie ei tunne, ja teiseks nimi, mis mõne tunni pärast ometi enam ühelegi elavale ei kuulu.“

„Kallis härra, ma ei saa õieti aru. . .“

„Kas tohin teilt kõige pealt küsida, kas olete kodus üksipäi, sest vastasel korral ei tahaks ma teid lõbusalt seltskonnalt rõõvida ja oma viletsa elulooga tülitada.“

„Olen üksipäi kodus, mu härra, täitsa ükski, ja mul on aega. . . Ometi ei tea ma ikka veel. . .“

„Härra Lapistolle, olen üks teie vististi juba kümnele tuhandele tõusnud lugejasperest. Olen lugenud teie romaani „Elu rõõm“, mis ma ütlen, lugenud, ei, olen seda neelanud, ja veel kord, veel kord. See on imetlemisväärne, südantliigutav. . .“

„Olen õnnelik seda kuulates,“ ütles kirjanik meelitatuna, sest et arvustajad teda sugugi ei olnud hellitanud. „Ja teie helistasite mulle, et. . .“

„Ja, härra Lapistolle, helistasin teile, et teie enne surma veel avaldada oma suurt lugupidamist.“

„Mis te ütlete, enne surma?“

„Jah, mu härra. Sest mul on kindel nõu enesele täna otsa teha. Keegi ei või mind seda tegemast hoida. Kuude kaupa olen ma teie raamatust ikka jälle elujõudu ammutanud, nüüd aga

see enam ei aita. Ei, ei tee mulle enam mingit rõõmu. Olen 45 aastat vana ja kaotasin kõik oma raha. Mu naine lahkus minust. Viimased ööd veetsin puiestiku pingil . . .“

„Armas sõber,“ algas härra Lapistolle rahustades, „rahustuge, ärge heitke meelt. Küll leiata veel mõne valgusesilma . . . Raha ei tähenda veel õnne . . . kuigi kurb on seda kaotada . . . Kuulge mind . . .“

Härra Lapistolle oli võib olla kirgline kirjanik, aga suur kõnemees ta küll ei olnud. Ta kogeles telefoni juures, komistas niitelda ise oma sõnadele, argumenteeris ja katsus teist veenutada. Ent teine ei lasknud end oma otsustes kõigutada.

Härra Lapistolle ei teadnud, kui kaua ta juba aparaadi juures oli viibinud; vististi oli juba tund aega möödunud. Siis uskus ta traadi teises otsas midagi kuulvat,

mis kajas nagu „jätta juba, oleme juba ammu tagasi,“ millele järgnes hääle poolt, kes temaga kõnetanud, hoiatav „sst, sst!“

Ja siis oli ühendus äkki katkenud. Härra Lapistolle hüüdis veel paar korda „hallo, hallo,“ kuid tulemuseta, ja pead raputades läks ta oma kirjutustuppa tagasi.

Aga kui ta sinna astus, pidi ta enne silmi hõõruma. Tema äraolekul oli seal kõik segamini visatud, kallid kunstiesemed olid varastatud, samuti kulduur, mis ta laual olnud. Laualaekad olid lahti kistud ja kõik raha ära viidud. Vististi olid vargad aia-värava kaudu sisse tulnud. Aga kust teadsid vargad, et nad eksimatult võisid töötada?

Ah! Jaaa! . . . Viimaks ometi taipas härra Lapistolle tolle elustüdinenud tundmata mehe imetlust!

Noor türklastanna.

Türgi kirjanik **Suad Dervisch.**

Vanemad jutustavad meile, et kui mõni ema parajasti sünnitamise ees seisis, kogu perekond siis palvetama hakkas, et lapsest saaks poiss. Oeldi, tütarlaps jäävat perekonnas ainult külaliseks, sest juba alates viieteistkümnendast eluaastast, isegi juba enne abiellumist, lahkuvad ta vanemate majast, asutab uue perekonna, toob ilmale lapsi, kelle soontes teine veri voolab. Poiss aga on alati perekonna tugi, tagab rassi jätkamist ja tema lapsed ei lase perekonna nime kaduda.

Poisi sündimist — eriti kui ta oli esimene laps — pühitseb kogu perekond, kuna ema, kes esimesena sünnitas tütarlapse, oli häbistatud ja meeleheitel.

Pojal oli mitte ainult perekonnas, vaid ka seaduse ees rohkem õigusi, vanemailt päris ta suurema osa, kuna õed pidid leppima perekonnavaranduse väikese osaga. Poiss oli alati perekonna hellitatud lemmik, tütarlaps pidi olema väga viisakas, virk ja lahke, kui tahtis, et perekond talle ta sünni andestas.

Tütarlapse kasvatus oli tookord väga iselaadiline. Kogu tuleviku ideal, mida temale pikalt-laialt kirjeldati, oli hea abiellumine. Juba kiigus lohutas amme tütarlast, kui see nuttis, järgmiste sõnadega:

„Kui laps viisakas on ja enam ei nuta, tuleb mõni prints ja abiellub temaga, kui ta juba on täisealine.“

Tütarlapse kogu kasvatus otstarve oli ettevalmistus abieluks, et tast kord saaks hea ja otsekohene abikaasa.

Tütarlaste õpetus lihtsates, aga heades kodanlikes perekondades polnud just suur asi. Viienda ja seitsmenda aasta vahel algas algkoolis käimine. Vanades türgi algkoolides istusid lapsed põrandal ja lugesid kooris tähestikku; siis õpiti veel araabia keeles korani salme ja loeti muhameedlaste pühakirja. Ainult mõni aasta käidi päris-koolis. Seal õpetati lapsi tikkima ja anti neile ka muusikas pisut õpetust. 11 ja 14 aasta vahel pidi tütarlaps kandma loori ja kodus ootas teda kismet. Nii nimetati tema tulevast meest.

Aristokraatlike perekondade väikesi tütreid kasvatati pisut paremini ja hoolikamalt. Need ei käinud peaaegu kunagi koolis, vaid anti enamasti euroopa naiskoolitajannade hoole alla. Juba üsna noorelt põlvitasid nad madala järi ees valget turbanit kandva hoda lähedal ja hakkasid lugema, kõige pealt ütlema õppides: Algan allah, kõige armulisema jumala nimel! Esmalt õppisid nad kõike seda, mida ka lihtsate

Kolm Pinnat mängivad „Estonias“ J. Galsworthy uues näidendis „Tuli“. Keskel Paul Pinna, paremal temasi Netty Pinna ja vasemal nende tütar Signe Pinna, kes esmakordselt esines „Estonias“.

kodanliste perekondade tütreid õppisid, kuid nende õping ei lõppenud seal, kus lõppes lihtsate perekondade tütarde õping.

Aristokraatlikud vanemad olid haritud ja väga edevad. Nende tütreid pidid enam õppima ja rohkem teadma kui teised noored neid. Üks professor teise järel õpetas väikesi tütarlapsi kõigis võimalikkudes teadustes, kunstis, kirjanduses, matemaatikas, geograafias jne. Inglise, saksa ja eriti prantsuse õpetajannad õpetasid tütardele euroopa kultuuri ja keeli. Itaalia õpetajad andsid neile õpetust muusikas.

Seda kõik pidid tütarlapsed õppima kuni 14. eluaastani, sest et nad siis pidid kandma loori ja neid õpetajad siis enam ei tohtinud õpetada. Siis ei arvatud tütarlast enam lapseks. Ta ei tohtinud enam aias joosta ja mängida, ei tohtinud enam valjusti kõnelda ja naerda, kui käis tänaval. Ta pidi ennast tahes või tahtmata näitama õilsa daamina. Nägu pidi tal alati jääma tõsiseks. Ka see tütarlaps, nagu lihtsaski perekonnas, ootas oma kismetit ja abiellus väga noorelt.

Nii kirjeldasid meile vanaemad noore neiu olukorda möödunud aegadel. Olukord muutus väga pikkamisi, kuni siis äkki saabus pööre. Tütarlaste koolid täienesid ajajooksul ikka enam ja enam. Enam-vähem moodsad süsteemid pandi maksma ja avati koolid isegi noortele ameeriklastele ja prantslastele. Ikka enam ja enam pandi aristo-

kraatliste perekondade lapsi neisse koolidesse ja ajajooksul said isegi lihtsate perekondade lapsed sama heakooli.

Rikaste perekondade pojad lõpetasid oma õpingu tihti Euroopas. Abikaasad said enne pulmi harva üks-teisega tuttavaks, mispärast peale abiellumist tihti juhtus kokkupõrkeid. Näiteks oli üks noor neiu, kes ameerika kooli lõpetanud, abiellunud noore mehega, kes oli saanud läbi-läbi konservatiivse türgi kasvatusel, või noormees, kes Prantsusmaal õppinud, kolitas noort neidu, kes oli õpetuse saanud inglannalt. Nii polnud perekondades ial õiget kooskõla.

Pikkamisi aga ilmus kultuuri mõjul ometi muudatusi. Türgimaa moderniseerus ikka enam ja enam ja sellest tekkis uus mentaliteet, mis oli üsna omapärane, aga ühtlasi ka juba täitsa türgilik. Nüüd on türgi mentaliteedi reform juba peaaegu täielik. Türgi põhiseadusest saadik, mis nüüd juba üle 20 aasta vana on, õppisid noored neid gümnaasiumides ja 12 kuni 15 aastast saadik õpivad nad juba ülikooliski. Kasvatuseviis on hoopis teiseks saanud.

Väikesele tütarlapsel ei kujutata elu otsustavaks enam abielu. Abielust peetakse Türgimaal väga suurt lugu, aga türgi revolutsioonist saadik kasvatatakse väikesed türlannad nii töö kui ka perekonna tarvis. Nii algkoolides kui ülikoolis õpivad mõlema soo esitajad. Ainult gümnaasiumides on tütarlapsed poeglastest lahus. Aga õpetus on nii poeg- kui tütarlastele ühesugune. Praegu on elavalt sõelumisel lütseumide avamise küsimus mõlemale soole ja hulk pedagooge on ajalehtedes selles küsimuses soovitava seisukoha võtnud.

Noor türlanna ei tarvitse nüüd enam oma elu elada loori varjus, nagu seda pidid elama omal ajal emad. Praegune naisnoorsugu harastab isegi sporti. Sellel läbi jääb ta väimutöös küll pisut maha. Kuid see on arusaadav ja andestatavgi, kuna ta kujutab reaktsiooni neist aastaist, mis möödusid päikesepaisteta ja ilma värske õhuta. Lähem generatsioon oskab juba parajast pidada nii spordis kui õpingus. See on meie kindel veendumus.

Päevapilt.

Väike kuulutus :

„Olen ilus, noor, elulustiline ja rikas. Soovin abielluda härraga, kel rüütlimõisat ei ole. Kirjad ära anda peapostkontorile „28“ all.“

Kiirkiri peapostkontorile „28“ all :

„Armuline tundmatu !

Mul pole autot, mul pole rüütlimõisat. Aga mul on monokkel, paar ilusaid gamashe, sile nägu, nii siis peaaegu kõik, mida ilus, noor, elulustiline ja rikas daam, kes ainult „28“ vana on, vajab.

Aupaklikult von Pflaumenkern!“

Tähtkiri :

„Väga austatud härra von Pflaumenkern! Eksimine on inimlik. Teie eksisite. „28“ ei tähenda mitte, et oleksin 28 aastat vana, vaid see tähendab, et olen 28 aastast saadik lesk. Selle eest on mul aga rüütlimõis 128 hektariga.

Tervitustega „128“ peapostkontor.“

Tähtkiri „128“ peapostkontor.

„Armuline proua! Vanadusele ma ei vaata. Naime ei ole kunagi nii vana kui sündimise-täht näitab, vaid ta on nii vana, kui noorena ta end tunneb. Nii siis suudlen teie kätt, madam, ja jään aupaklikult

Teie von Pflaumenkern.“

Vastus :

„Armas härra von Pflaumenkern !

Teie olete kuldaväärt inimene. Mees, keda ma juba kaua otsin. Aga enne kui me üksteisega isiklikult kokku saame, pean teile tunnistama, et ma nii ilus ei ole, kui teile esialgul kirjutasin. Mul on nimelt mõned tedretähed näos. Ja 30.000 marka pangas. Parimate tervitustega

„30.000“ peapostkontor.“

Torupostikiri „30.000“ peapostkontoris.

„Armuline proua !

Suvel on igal daamil tedretähed. Ilma tedretähtedeta ei oska ma enesele õnneliku abielu kujutledagi. Paistku meie tulevase abielu kohal päike. Teie Pflaumenkern.“

„Minu armas von Pflaumenkern !

Veel üks diskreetne küsimus.

Minu ninal on väike, mitte väga silmatorkav käsn. Kas see on paha?

Ja andestage mulle, oleksin peaaegu unustanud teile teatamata, et minu vend tahab saata 50.000 dollarit pulmaraha, kui olen kihlatud.

Tervitades „50.000“ peapostkontoris.“

Kiirkiri „50.000“ peapostkontoris :

„Sina ! Mis on su ristinimi ?

Sinu von Pflaumenkern.“

Kiirkiri vastuseks :

„Minu von Pflaumenkern !

„See pole sinust ilus, et mulle sina ütled, enne kui üksteist veel tunneme.

Sinu Melanie, peapostkontoris.“

Telegramm „Melanie“ peapostkontor :

„Melanie, sooviksin sinu päevapilti.

von Pflaumenkern.“

Kiirkiri, paksem :

„Minu magus Pflaumi ! Siin juures saad mu päevapildi. Tule varsti.

Melanie Goldsack, Büchsenbergi loss, Schäferhorni postkontor.“

Kiri proua Melanie Goldsackile Büchsenbergi lossis, post Schäferhorn :

„Väga austatud proua Goldsack !

Teatan teile aupaklikult, et minu poeg teid esiotsa ei saa külastada, sest et ta närvide vapustuse tagajärjel voodis lamab.

Aupalikult proua von Pflaumenkern.“

Inimene - lind.

Endine vene mereväeohvitser Vladimir Lushkov töötab juba kümme aastat tiibade konstrueerimise kallal, milledega kavaseb tõusta õhku ja lennata linnuna. Tiivad koosnevad õhukesest vineerist, riidest, paberist, kummiribadest, nõõrist ning väikestest metallosadest. Seni on kõik katsed välismaal lennata linnutiibadega ebaõnnestunud, kas see õnnestub nüüd Lushkovil, selgub tema edaspidest katsetest.

Kevadelaul sügisel.

Saksa kirjanik **Luise Westkirch.**

2

Niklas läks tupp ja võttis piibli seinakapist, mitte just heameelega sõna kuulata. „Ma ei tea enam peatükki.“

„Neljas Moosese raamat, peatükk 35,“ ütles Tobias.

Niklas oleks heameelega midagi armsamat lugenud naistest, kes teenisid Jeesust, või Maria rõõmust, või kuidas Maria Magdalena Issanda jalgu oma juustega kuivatas. Kuid vend ei sallinud järjekorra katkestamist ja nii luges ta:

„Leviitide linnad, pelgupaigad ja tapmine.

Ja kui ta ühe kiviga, mis kätte juhtunud, kust keegi võib surra, teda maha viskab, et ta sureb, siis on ta tapja; tapja peab armuta surma saama.

Ehk ta on ühe puuriistaga, mis kätte juhtunud, kust keegi võib surra, teda maha löönud, et ta sureb, siis on ta tapja; tapja peab armuta surma saama.

Vere tagakuulaja peab tapja surmama; kui ta tema peale satub, siis peab ta tema surmama.

Siilm silma vastu; hammas hamba, käsi käe, jalg jala, põletishaav põletishaava, haav haava, muhk mühu vastu. Ja see peab teile olema kohtuseaduseks teie tuleva põlve rahvale, kus teie iial elate. Ja teie ei pea mitte tapja hinge eest lunastamise hinda võtma, sest tema on surma süüalune; seepärast peab teda armuta surma pandama.“

Öösel ohkas Niklas palju ja viskles rahutult vendade ühises seinavoodis. Mõte ilusale Ebbale tegi ta vere ärevaks. „Kui see ainult hästi läheb!“ mõtles ta kurvalt.

„Ta on kärmas, ilus neiu, — ja ma neljakümneviie aastane vanapoiss! See ei sobi hästi kokku.“ — Talle meelestus ämber laes, vägev liitlane igal kosimisel, kuid ta ohkas lohutamalt. Ta vaatas kuukiirt, mis mängis Aadama ja Eeva ja taeva mineva Kristuse kohal ja oleks soovinud nutta.

„Ole vait, peigmees,“ urises Tobias lõpuks.

Niklas võttis ta käevarrest kinni. „Vend, ma ei tea, mis mul on. See piinab mind seesmiselt. Mõtlen sellele, et õnnetus tuleb uksest ja istub tuleasemele —“

„Ehk on sul õigus. Meile tuleb perenaine majja. — Kas jälle teed enesele asjatuid mõtteid? Pühapäeval lähed mõrsjaga tant-sule.“ —

Täiskuu seisis madalvee kohal. Väikestel, sädelevatel lainel kadusid ta kiired laia, hõbedase silla säravas udus lehavale mandrile. Mustadena kerkisid heleda taeva poole reidil ankrus olevate aluste purjedeta mastid ja ridvad. Aurik, mis hoolitses ühenduse eest mandriga, lebas musta kaljuna kesk sädelevat vett. Ning läbi kahvatu kuuvalguse kumas punakalt tuletorni korrapäraselt vahelduv kiir üleval luidete kõrgemal punktil, kuna naabersaartelt paremat ja pahemat kätt, kaugelt üle valgelt sädelevate vahuharjade vilkusid teiste tuletornide tuled, igauks erilises valguses, alati valvsate vahtide pere, särades hoiatusi tulekirjas pimedasse veekõrbesse: „Hoiatage end, ilus laev! Siin varitseb sügavik, seal veealune kalju! Hädaoht paremal! Hädaoht pahemal! Ja kitsas on tee, mis viib sadamasse.“

Väljas rannal piitsutas loodetuul ikka veel laineid; nende kohin mürises üle õhtuvaikse saare. Kuid madalvee kohal oli rahulik ja mõnus. Nagu lumine mägestik sirutasid luided omad fantastiliselt sakitud, valged harjad särava taeva poole. Omavoliliselt laiili paisatud, seisid küla majakesed nende jala ümber, tumedad nelinurgad, mille aknaavaustes siin ja seal hõõgus punakas tuli. Ohe-liku otsa pandud lehmad ja lambad söid mõnuga märja heinamaa lühidat heina. Nende kujud ja varjud, mida nad heitsid kuuvalgele pinnale, sulasid hirmuäratavateks, mustadeks plekkideks kerges, looritaolises udus, mis värises maa kohal ja mattis kaugegete luidete jala nagu vette.

Kaks noort inimlast seisid heinamaal, poiss, sale, pruunide lokkidega, tulisilmadega imeliselt tõsises näos. Neiu käharatelt juustelt oli libisenud pearätik; nad sädelesid hõbedaselt nagu kuuvalgus vee peal ja nägu oli valge nagu luidete hari, isäralik nägu, nagu on Greeka rinnakujudel ja mõnikord Põhjamaa naistel kitsas ja terav, mille nina kasvas otsejoones otsaesisest välja, kõrgete kulmude ja heledate silmadega. Selles näos ei olnud värvi peale peenhuulelise suu.

Poissi oli haaranud suveöö võlu. Ta oli pannud käevarre ümber neiu keha ja unustades asjade piirid, ehitas ta oma õnne oma südame soovidele, alus, mis oli kindel nagu vikerkaar, mida maalised kuukiired säde-

levasse, värisevasse uttu nende jalgade ümber.

Kuid neiu ei unistanud. Ta vaatas otse kuu säravale näole ja see ei mõjutanud ta kõva meelt.

„Ütlen sulle, Vilm, ta kõneleb väga tõsiselt.“

„Lase tal kõnelda, Ebba.“

„Jah, kui asi jääks ainult kõnelemise juure.“

„Kui ta tahab sõnu teoks teha, siis ütled talle —“

„Ma ei ütle midagi, Vilm! Mitte midagi!“

„Ebba!“

Poisi silmad välkusid; kuid neiu pilk oli kindel.

„Ma ei oska valetada ja petta. Breedenid on rikkad, neil on laev ja maja. Ja emal ei ole raha. Meie ei tea enam, mis peale hakata. Mis pean tegema?“

„Kas pean seda ütlema? Arvasin, Ebba, et sa mind armastad.“

Neiu naeris kuivalt ja lühidalt. See kostis nagu nuuksumine. Äkki heitis ta käevarrad ümber nooremehe kaela ja suudles teda kirglikult.

„Miks ei ole sa rikas, nagu tema?“

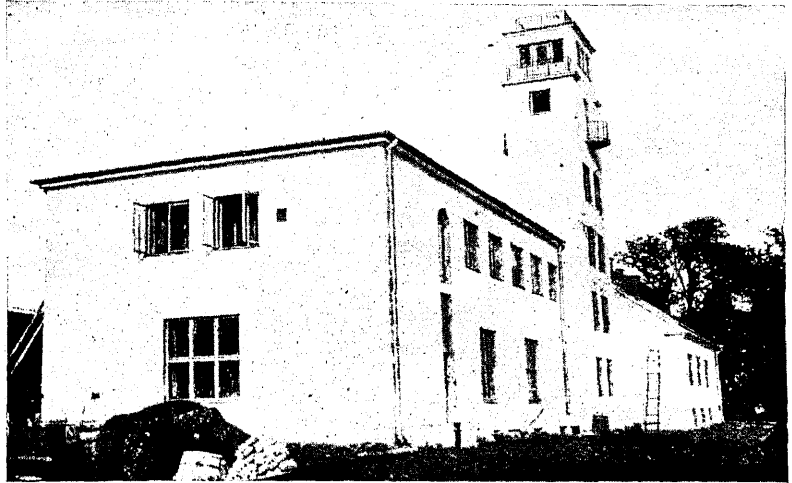
„Oota kaks, kolm aastat, Ebba. Ma ei ole laisk ja oskan mõndagi.“

„Sa oskad — mida siis? Kajakaid lasta ja suvel kirjakandjat mängida, linnahärradel habet ajada ja harmoonikal tantsutükke mängida. Sellega ei too sa kellelegi kasu.“

„Ebba,“ ütles poiss tasa, „kui abiellud Niklas Breedeniga, lähen laevale nagu onu Hjelm ja saan kollase palaviku nagu tema. Tüdruk! Tüdruk! Kas sa ikka veel ei tea, et sind ükski nii ei armasta kui mina?“

Ta surus neiu enese vastu; see lükkas ta tumedad lokid otsaesiselt ja pani sõrmed ta silmalaugudele.

„Mu poiss! Mu armas poiss! Oleksin ma kõrtsimehe tütar või köstri Marieken, — sa ei tarvitseks küsida, kas sind armastan! Siis võiksid sa küünarnukkideni mu taalrites segada ja nendega suvitajaid rannas visata, kui sa seda tahaks. Ma tunneksin selle üle ainult rõõmu. Kuid ma olen ainult Marinka ema vaene Ebba ja see peab olema tark, — peab tark olema!“

Uus moodne tuletõrje hoone pealinnas Paldiski maanteei.

Ehitus, mis läks maksma umbes 40.000 krooni, on ehitatud kõig'gi moodsa tuletõrje nõuete kohaselt. Selles majas on garaash nelja masina jaoks, parandustöökoda, ruumid meeskonnale, vann ja erilised ruumid voolikute pesemiseks ja kuivatamiseks. Et tulekahju korral meeskond jõuaks kiiresti pritside juure, on ülemlisel korral ehitatud kõikjal kapid, kus asuvad libedad postid, mille kaudu tuletõrjujad võivad aega viimata laskuda alumisele korrale.

Vilmile meeldis olevik nii väga, et ta tuleviku mustadest muredest ei hoolinud. Ta oli istunud liivakünkale — luudete jalal ja kiigutas neiu põlvedel.

„Pühapäeval on tants kõrtsis. Sa tuled ka. Siis tantsime koos.“

„Ah,“ ütles Ebba. „Sa pead ju mängima. Isegi tantsida ei saa ma sinuga.“

„Siiski, Ebba, siiski. Seekord mängib minu eest keegi võõras. Ma ei võinud teist. Vaata, pool taalrit läheb niiviisi küll kaotsi, kuid ma ei tahagi seda raha. See teeb mind hulluks, kui keegi sind käte vahele võtab ja ma veel mängima pean. Ei, ei! Raha on ju kena ja ma oskan seda hinnata. Kuid kõik ta ei ole, Ebba, mitte kõik!“

Ebba tõreles ta kergemeelsuse pärast. Ta võttis poisi käe ja surus selle oma pale vastu.

Sel silmapilgul langes mõlemile vari ja pilkav hääl ütles: „Tere õhtut! Tulin õigel ajal. Vilm, mees, näed ju nii lahke välja nagu hoiaks sa noori kasse! Mis on sul minu neiuga asja?“

Vilm oli püsti karanud. Ta huultel oli äge vastus. Ebba rebis teda salaja ja kartlikult varukast. „Ole vait!“

Ja ta pööras kallaletungija poole. „Sinu neiu, Jan Jürgens, seisab kõrtsis ja kannab õlut ringi.“

„Ei tule talle meelegi!“ naeris Jan. „See ei ole midagi minu jaoks.“

„Kas pean seda Triinale edasi rääkima?“

„Vait, mul on teine neiu. Kuid sellelt hoidku Vilm käpad eemale. Kes vahele segab, selle kondid tambin puruks. Keda arvasin, astugu ette.“

Seal juures vaatas ta viltu pilgul Vilm Jansenile, kellel sooned otsaesisel paisusid ja kes end vaevaga valitses. Kuid Ebba sõrmed näppisid ikka veel meelitavalt ta varukat.

„Ole vait! Ole vait!“

Vilmile tuli mõte. Ta surus värisevat kätt ja naeratas.

Ebba vaatles Jan Jürgensit kartmatu, valju pilguga. „Ja kui keegi sinu pilli järele tantsida ei taha, siis hammustad tal vist kõrva peast nagu tegid meremehega Nordeneri laadal, mis?“

„Ah, arvad, et hoolin kaheksapäevalisest arestist? Ma ei ole kuskil nii hästi maganud kui Emdeni vanglas.“

„Kes on harjunud poomisega, selle kael enam ei stigele,“ ütles neiu vihase põlgusega.

Jan Jürgens naeris. Ta oli laiaõlaline mees, kutse poolest meremees. Ta pruunis näos paistsid heleblond vurrud peaaegu valgetena, — muidu ilus poiss, kellele tüdruk järele jooksis.

„Vilm,“ ütles ta äkki jämedalt. „kas tead midagi? Kasi minema! Sul on kirju ringi kanda. Kao kiirelt! Kiirelt! Kõik ootavad sind! Minema, ütlen ma, minema! Mu mõrsja ei vaja sarnast kuivamaa rottu —“

„Su mõrsja!“ hüüdis Ebba vihaselt. „Neli-pühiks jää! olen su mõrsja. Pigemini heidaksin end merde. Ma ei ole mehe mõrsja, keda kord puuakse!“ —

„Arvad? Ütlen sulle, tüdruk, sa abiellud minuga või üldse mitte! Lõõn iga mehe maha, kes sind tahab.“

„Mu kassi uputasid sa, sest et teda sulle laevale kaasa ei annud. Inimesed ei ole kassid, Jan Jürgens.“

„Ära ole nii kindel. Ja mis puutub poomisesse, — kui end enne purju joon, küll nad siis sellest juba loobuvad. Prokurör tahtis mulle heameelega Nordeneri asjas krae kallale tulla, kuid see luhtus. Ja oma tahtmise viisin siiski läbi! Vaata, kaabak jäi ikkagi kõrvata.“

Ebba surus huuled kokku ja ei vastanud. Ta läks kiiremini, ikka kiiremini; ta saatjad püsisid truult ta kõrval paremal ja pahemal. Salaja kaalus ta, kuidas Vilmi kinni pidada, teda üksioleku eest onupojaga kaitsta. Ta tundis hirmu, et Vilm sõnagi ei öelnud.

Luidete jalal pööras Jan äkki ringi.

„See on rumal. Lähen kaasa.“

Nüüd imestas Jan. „Et Jumal kuradi surnuks lööks! Seda ma ei oodanud, et mind nii väga armastad.“

„Sa sundisid oma seltsi peale,“ ütles teine, „nüüd pead minu omaga rahul olema.“

Ebba tõstis paluvalt käed: „Vilm —!“

Jan naeris toorelt. „Näed ju päris segane välja! Kas kardad oma poisi pärast? Kas kardad ta kõrvade pärast?“

„Head ööd, Ebba,“ ütles Vilm. Ta astus Jan Jürgensi kõrvale.

See astus pikkade sammudega, käed tasutades ja vilistas. Ta tahtis kaaslasele näidata, et see tema jaoks olemas ei ole. Vilm sammus vaikides tema kõrval ja pidas sammu, ükskõik, mis poognaid teine pehmel heinamaal tegi. Nii tihti kui Ebba kartiikult ringi pööras, nägi ta kahte tumedat kogu voogavas udus, kes astusid vaikselt ja kiirelt vastupidises suunas. Lõpuks kadusid nad luidete taha. Neiu pilk ei ulatunud enam nendeni.

Seal peatas Vilm äkki kaaslase.

„Nüüd oleme kahekesi! Hoi a kõrvu, sa kelm!“

„Sul stigeleb vist selg? — Moosekant, mis tahad?“

„Jah, sul on suuvärk hea! Ma ei hoopole ja ei kiitle naiste ees, kuid oma ninal ma ka kellelgi tantsida ei lase!“

Kiire liigutusega haaras ta teisest kinni. Jan Jürgens oli tugev nagu karu, kuid Vilm oli osav nagu panter ja teine mitte ettevalmistatud nii äkilisele kallaletungile, ta ei olnud seda põlatud vastaselt oodanud. Ta ei suutnud enam kindlat pinda võita. Ta vankus ja libises; vandudes kukkus ta maha. Vilm haaras ta kõrvadest kinni, surus ta näo niiskesse rohtu ja jagas talle tugevaid müksusid.

„Nii! Seal on kviitung „kuiva maa roti“ eest. Pea mees.“

Ja viimase tugeva müksuga lasi ta peksetu vabaks ja jooksis kiirelt küla poole. Teine hõõrus mõirates pead. Ta oli kaotanud tagaajamise himu. Kuid ta tõmbas hambaid kiristades käed rusikasse.

„Seda pean meeles! Selle eest maksad sa mulle!“

Ta silmad kiirgasid rohekalt. Ta huultel seisis vaht.

Teine oli juba külla jõudnud. Lõbusalt kajasid ta sammud telliskividel, mis olid pandud tänava sügavasse liiva. Viimases majakeses oli lesk Mahren talle kambri välja üttrinud, väikese ruumi valgeksoo-

batud seintega, mis sisaldas puhta voodi ja tarviliku majakraami. Kuid Vilm Jansen oli andnud kambrile isikliku, mugava ilme. Aknalaua seisis lilled ja laes rippus linnu-puur kanaarialinnuga. Harmoonika kõrval seinal rippus püss ja kirjajakandja tasku.

Vilm süütas tillukese lambi ja võttis laekast nikerdustöö. Ta paled õhetasid ja ta naeris lõbusalt, kui mõtles väljajagatud karistusele. Siis asus ta tööle.

„Ilus kink Ebbale! Pane tähele, tüdruk, rumal ma ei ole! Oleks mul Marinka ema juures midagi öelda, peaks ta maja kuni katuse alla külalisi täis panema ja Ebba peaks neile keetma. Kui inimesel on maja ja aed ja kohvik, jõuab ta kindlasti haljale oksale! — See on ju pöörane! Kui mul oleks kakssada marka! Avaksin poe ja müüksin suvitajatele, mis saarel muidu saada ei ole! Siinsed inimesed on unised. „Antje, meil on pekk varastud.“ Mina ei ole sarnane. Oota, Ebba oota! Algus on käes. Viiskümmend marka on mul hoiukasas. Kui kakssada täis on — “

Ta kargas püsti, võttis instrumendi seinalt ja istudes aknalauale õitsvate lillede vahele kuuvalgusesse, mängis ta tulise armastuslaulu.

Vahepeal jõudis Ebba koju. Ema tukkus pliidi ääres.

„Kas lõpuks ometi tuled, tüdruk? Arvasin, et sa enne koitu enam ei tulegi!“

„Ema, Jan on väljakannatamatu!“

„Mis ta tegi?“

„Ta tahab mind kosida. Niisugune alatus! Ma ei ole teda iialgi sallinud!“

„Kosida? — Selles asjas on juba teine ette jõudnud.“

„Teine!?“

„Tobias Breeden.“

„Nii.“

„Niklase eest.“

„Nii.“

„Nii, nii! — Kas su suu kinni on kasvanud, tüdruk?“

„Oh, ema!“

„Jah, nägin seda tulevat. Sul ei ole muud peas, kui su poiss, su Vilm Jansen! Et istun kõrini kitsikuses, see ei lähe sulle korda! Kaks korda on kohtupristav järele pärinud ja Ülestõusmise pühadeks peame majast minema. See on sulle ükskõik. Kuid mina! — Ah, kui mu poeg Jörk veel elaks, ei oleks ma nii mahajäetud ja abitu!“

„Ema! — sooviksin, et su Jörk istuks siin ja mina merepõhjas lebaksin!“

„Jah, kuid tema on kalade juures ja sina oled siin.“

Neiu sammus kiirelt köögis edasi ja tagasi. Ta kange kleit kahises, kui puudutas mööbleid. Arevalt löi ta käed valge näo ette.

„Mis pean tegema, mis pean tegema!“

„Talita oma meele järele,“ pomises mustalt rietatud naine ja tõusis raskelt. „Olen vana, kasutu naine. Tee oma tahtmise järele.“ Ta võttis lambi ja läks lohisedes kambri.

Ebba kükitas jalapingile pliidi kõrval, küünarnukid põlvedel, lõug käte vahel. Kuu, mis paistis hõbedaselt aknasse, tuletas talle Vilm Janseni armastussõnu meele. „Oh, kui mul oleks aega! Kui mul oleks aega! Ainult üks aasta aega! Vilm on kena poiss, temast saab kindlasti asja!“ Siis raputas ta mõrudas meeleheites pead. „Ja kui ootaksin kümme aastat, tean, kuidas kõik läheb: kes on sündinud eesliks, ei saa iialgi ratsanikuks! — — Niklas Breeden — — Niklas Breeden — — ta ei ole nii halb kui Jan. Olen teda alati sallinud — Jah, pean tark olema — tark olema — — “ Äkki viskas ta käevarred köögilauale, pea kätele ja hakkas kirglikult nuuksuma. „Usun, et ta on mulle nõiarohtu sisse andnud, et ma tast lahti ei saa. Oh, Vilm! Vilm! Mu armas poiss!“

* * *

Pühapäeva õhtu. Päikese ketas on tulipunaselt laskunud, mitte laintesse, vaid musta panka, mis tõuseb ikka kõrgemale ja kõrgemale, kuna põhjast ja läänest tulevad uued pilved, mis kasvavad, liituvad ja moodustavad suure väesalga eelväe.

Kustuvast õhtuehas sädelevad kirjud lipud kõrgetel mastidel, mis seisavad peaaegu iga väikese telliskivimajakese ees. Loodetuul lehvitab neid kõiki ühes suunas. Üksikult lebab lai madalvesi, läikides, määrinult hallide pilvede all. Ja selgelt ilmub lahkuvast päevavalguses imemaa läänes, uus saar. Esialgul ainult liivapank kesk laia merd, kardetud kari laevadele; kuid aegamööda muutub ta ümarikumaks ja kerkib laintest aeglaselt ja peatamata. Iga laine löök, mis piitsutab randa, toob talle peotäie uusi liivateri ja loodetuul, mille ähkiv hingamine iialgi ei vaiki, lükkab ja surub kokkukogutud massid koomale, korraldab nad kihtidesse, peab neid kinni. Konnakarbid ja meretähed palistavad ta kallast, mis kerkib ainult mõonaga veest. Ta luidetel puhkavad ja pesitsevad merelinnud; sest idas kerkivad juba väikesed luited; rannakaar lööb nendesse omad vas-

tupidavad juured. Kes kandis esimese seemne karile? Tuul või lained või kajakas? Kuid see püsib, võrsub, kasvab, kaitsmata, takistamata ininkäest. Järgnevad uued seemned. Varsti avavad esimesed lilled omad säraavad silmad. Kahekümne aasta pärast on liivapank saar nagu õed pahemal ja paremal, lainte looming, ilmamere tuju saadus, mis kisub siin tüki õitsvat maad vette, matab selle lainte alla, seal aga tõstab uue ilma oma saladuslikust rüpest.

Kõrtsis tantsiti. Algatuse olid andnud paar supelvõõrast, kes igatsesid uue lõbususe järele. Tark kõrtsiperemees tegi nende soovi kohaselt ja teenis hästi. Muidugi! Saareelanikud janunevad tantsimisest, võõrad pealtvaatamisest. Peaaegu kogu supelseltskond tungleb kõrvalsaalis. Kelneritel on kiire ja punane Triina ei tea enam, kus ta pea seisab. Ta vaataks ise heameelega veidi pealt, kui tal oleks aega, sest täna on midagi vaadata. Jürgensi Ebba on esimest korda oma peigmehe Niklas Breedeniga tantsul. Tõsi, tal on õnne, sel lahjal olevusel. Breedenid on saarel väga lugupeetud inimesed. Kas talle enesele see õnn meeldib? Ta terav nägu oli juba koolipingil kahvatu ja mida ta näidata ei tahtnud, ei näidanud ta juba tookord mitte. Ta hele kleit näeb ju kaunis pidulik välja ja Niklas Breeden särab nagu oleks võitnud loteriis. Ühele ei sobi kihlus kindlasti mitte — Vilm Jansenile! Ja see peab pruutpaarile tantsuks mängima! Kuidas ta silmad välguvad! Nagu kaks hõõguvat sütt, mis on mustad väljaspoolt, kuid mille sees lõkendab hävitav tuli. Ta tool on asetatud lauale, et tantsijad teda ümber ei lükkaks. Õllekann seisab ta jalgade ees lauaplaadil; ta hoiab hammaste vahel paberossi, müts on tal viltu peas. Nii mängib ta valsse ja polkasid ja ta hõõguvad silmad vahivad üle tantsijate, üle Niklase ja Ebba vastasolevat seina, nagu tahaks nad sellest läbi tungida. Ta suu tuksub, nagu mängiks ta surrule viimaseks tervituseks teel hauale. Kas ta harmoonika viimaks ei kärise? Jah, raske on loobuda sellest, keda armastatakse. Triina võiks sellest palju jutustada. Vaene poiss!

„Tähelepanu!“ — Tugev löök õlale äratas kelnerinna. See, kellele ta mõtles, seis ta ees.

„Jan Jürgens! Kas sa ei ole Emdenis?“

„Lollpea! Kas sul ei ole silmi, et küsid? — Anna mulle üks naps. Luuran siin kedagi.“

„Jan —!“

„See peab nii olema. See jänes algas peale.“

Kas oleneb see õhust? Janil on loomu poolest hallid silmad, kuid nendeski näivad täna hõõguvad sõed peituvat. Kuid tema silmi tunneb Triina, teab, mis iga pilk tähendab.

„Jan Jürgens, ma palun sind —“ pomiseb ta ja valab klaasi. Osav käsi väriseb, mõned tilgad jooksevad üle klaasi ääre lauale.

„Ära kõnele tühja! Kas ei ole see suur au, et tulin tagasi sinu juure, mu kallim?“

„Sinu kallim! — Sa oled valelik nagu vaht laintel.“

„Pea suu!“ Jan Jürgensi pilgud libisesid läbi saali. „Võtku pagan! Trientje, aita mind! On see tõepoolest Niklas Breeden, kes jalgu hõõrub nagu kurg kapsapeenral? Mis tüdrukut ta seal ringi keerutab?“

„Sa tead ju, et ta on Ebba Jürgensiga kihlatud.“

Jan naeris hirnvalt. „Kihlatud! Tõepoolest kihlatud? Ja Ebba Jürgensiga! — Trientje, veel üks klaas. Pean selle peale jooma.“

„Sa jood nagu pagan. Hoia end, Jan, sandarm on saarel.“

„Kas peab sellepärast janunema, mis?“ — Ta näitas Vilmile. „See mees mängib nagu siga. See moosekant tuleks välja heita.“ —

Pingil vastu ust istus Ebba vendade vahel, ema Marinka mustas kirikukleidis kurvameelselt, kuid vääriliselt nende kõrval. Neiu oli vastu tahtmist tantsule tulnud, oli Niklast asjatult teistele mõtetele viia katsunud. „Sa ei ole enam aastaid tantsinud, Niklas. Ära minu pärast häbene. Mu jalad võivad rahul seista.“

Kuid Tobias otsustas: „Noored peavad tantsima. Kuningas Taavet tantsis ka. Ja Niklas tantsib hästi, väike Ebba.“

Sellepärast tantsis Ebba. Ta arvas, et oleks võinud raskemagi proovi läbi teha. Kuid siin leidis ta, et see oli kõige raskem, mis talt nõuti. Näha Vilmi istuvat, tardunult, klaasistunud pilguga ja tantsida, tantsida tema mängu järele! Teada, et ta läheb üle mere ja saab palaviku; sa ei näe teda enam ialgi, mitte ialgi! ja vastata: „Jah, Niklas,“ ja „tänan, armas Niklas,“ ja karata, ja hüpata. Ta hing jäi kinni, ta ei teadnud enam, mis teha; ta astus iga sammuga oma südamele!

Kuid Tobias naeris mõnuses vennaarmastuses: „Meie Niklas on tore! He, Jürgensi ema, mis te arvate? Talle ei suuda isegi sarnane noor, tubli tüdruk vastu panna nagu teie Ebba. Jah, meie Breedenid oleme

kõvast puust. Meie jääme kakskümmend aastat kauemini nooreks kui teised inimesed.“

Kui Ebba nägi Jan Jürgensi sisse astuvat ja hõõgivate silmadega mängija poole vahtivat, haaras teda äkiline julgusetus. „Ta on Vilmi peale tige. Ja ma ei või talle märku anda ega teda kaitsta. Ta ei vaata mulle otsagi. Mis pean tegema?“

Niklas pigistas ühe silma kinni ja kõneles pulmadest ja Tobias tegi nalju, mille üle hästi kasvatatud tüdruk pidi punastama või vihastama. Ebba ei teinud kumbagi! Ta istus nagu oleks ta kivist.

Ema Marinka tõmbas teda viimaks kleidist. „Ütle ometi midagi.“

„Jah, ema, jah; usun — et öösel tuleb torm. — Kuula, kuidas tuul hulub —“

Sel silmapilgul katkestas Vilmi mängu kriiskava tooniga, heitis harmoonika lauale ja kargas siis kõrgelt istmelt põrandale.

„Vaheaeg!“ kisendas peremees

Nagu nägematust niidist tõmmatud, kargas Ebba üles, vaatas Jani otsa, siis Vilmi otsa ja tõttas minema.

„Ebba! — Tüdruk!“

„Jah, ema. Jäta mind! — Mu — mu pea on nii uimane — Jäta mind!“

Ja ukse kaudu, millest oli tormanud Vilmi, jooksis ka Ebba saalist, hoolimata peigmehest, selle vennast, pealtvaatajatest. Ema Marinka ohkas ja vaikis. Tobias, hinnates kõrgelt venna Niklase voorusi, oli igast armukadedast tundest kaugel. Kuid Niklas muutus rahutuks.

„Ta on uimane? Marinka ema, kas ei pea ma talle järele minema?“ Harjunud sõna kuulma, vaatas ta Tobiase otsa.

„Aga miks?“ tõrjus proua Jürgens tagasi. „Jäta ta rahule.“ Ta kartis, et tütar ärevuses soovitud kosilasele veel tagant järele korvi annab.

Ka Tobias manitses: „Jäta ta, Niklas.“

Kuid esimest korda elus ei kuulnud Niklas venda. Kuid seesmise võitluse läbi, mida maksis see harjumatu tõrkumine, oli ta kaotanud mõned minutid ja kui ta nüüd majast astus, ei leidnud ta otsitut mitte kohe.

Tobias vaatas talle naerdes järele. „Vaadake, naabrinna, kuidas ta kohe jookseb! Kuidas ta end läbi inimeste surub! Ütlen, ta sarnaneb Vilmi Jansenile. Tagant ei või neid üksteisest eraldada. — Ja nüüd, Jürgensi ema, kuna oleme kahekesi, siis tahan teiega muust kõnelda. Tuleval esmaspäeval lähen Emdeni kohtu ja kirjutan raha ja

vara laste nimele. Siis ei ole neil sellega hiljem sekeldusi. — Ja seda peate teie kah tegema. Ütlen, et peate kah niiviisi tegema.“

Mustas kleidis naine ohkas. „Naaber, mis see aitab, et nii kaugele ette mõtlete? Elus läheb ikka teisiti. Pange tähele. Kõik läheb alati teisiti.“

Vahepeal oli Ebba Vilmi õues kätte saanud; ta haaras selle käevarrest kinni.

„Vilmi!“

„— Mis sa tahad?“

„Hoiat end, Jan Jürgens on siin. Ta näeb verd! Ta vihkab sind! Palun sind, Vilmi, hoiat end!“

„Muud sa ei taha?“

„Oh Vilmi, kui ta sulle midagi teeks!“

„Sa oled tõesti hea tüdruk! Mulle midagi tegema! — Ja sina! Sa ei ole mulle vist midagi teinud, mis?“

„Sa ei tea, Vilmi — peame Lihavõtteks majast kolima — ja — peaksin teenistusse minema, võõraste inimeste juure —“

„Jah, selleks oled sa liig kõrk, et üks või kaks aastat ausate inimeste juures teinuda, kuni olen kogunud, mis vajame. Kuid end Niklas Breedenile müüa ihu ja hingega, selleks oled küllalt alandlik!“

„Mu ema, Vilmi —“

„Arvad, et oleksin ta ära nälgida lasknud su ema?“ Kuigi ta kardab tööd nagu kass vett! — Ära kiitle oma halva südamega. Ära uhkusta valelikkuse ja rahaahnusega! — Mind ei ole vaja meelitada. Ma ei taha kümnenda käsu vastu eksida. Mis kuulub teisele, seda ma ei ihalda. Mine oma kallima juure!“

„Vilmi,“ pomises Ebba, „ära mine üksi randa, ära mine üksi luitele. Ära jää tant-sule. — Lukuta end oma kambris — ma palun sind —“

Vilmi lükkas ta karedalt eemale.

„Mitte sammugi ei tagane matema ees!“

Ebba libises põvedele. „Oh, Vilmi, kui sured, suren mina ka.“

Teine naeris lühidalt ja teravalt. „Kas tahad kahte petta? Jah?“

„Ei, Vilmi, ei, ma ei peta! Usu mind. Arvasin, et suudan, mis suudavad teised, oma armastusest jagu saada — kuid ta on liig suur. Näen seda. Mustida läheb sinuga, Vilmi, kas tahan või mitte, kuni maailma lõpuni — ja — ja — tahan seda kohe Niklasele öelda, ütlen talle seda kohe —! Ükskõik mis sellest tuleb! Sa ei tohi surra, Vilmi! — Ära sure! —“

(Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Tunnus.

Proua Hilda Mesior, väga ilus proua, elab Mustjõesel. Ta elab seal omas majas, mis on ühekordne villa. Kui päike paistab, pikutab ta siidises kimonos kogu ennelõuna balkonil ja loeb põnevaid romaane.

Teisel pool tänavat seisab veel üks villa, millel on väike kafuseüba. Selles toas elab tehnikumi üliõpilane, kes geomeetria ja ehituskunsti õppimise asemel aknast välja vahib ja vastasmaja balkonil pikutavat Veenust ooperiklaasiga uurib. Üliõpilane on kõrvuni armunud proua Mesiorusse. Ta märkab, et noor proua mõnikord sügavasti ohkab. Võimalik, et ta on õnnetu. Ja nõiaskleb, kuidas ta teda võiks lohutada. Ta kirjutab talle kirja:

„Armuline proua, palun teid südamest minuga kohelda ja nimelt homme õhtupoolel kell 6 Kolmekuninga tänavaga nurgal. Minu tunnus on: pruun kaabu ja paremas käes valge nelk!“

Üliõpilane viskab kirja kasti. Uudishimulikult istub ta järgmisel hommikul akna juures vaatamas, kuidas kirjajakandja ta kirja jumalikule prouale kätte viib.

Kell on kolmverand kaheksa. Kirjakandja tuleb, kiri käes. Armasusekiri. Aga samal hetkel väljub härra Magnus Mesior, pruuniraamiga prillid ja pistab selle taskusse ja ruttab büroosse.

Kell 3 pärast lõunat. Ekspress otsib üliõpilast. Toob talle kiirkirja roosas ümbrikus, mis lõhnab parfüümi.

Üliõpilane avab kirja ja loeb:

„Mu armas, sain ammuoodatud kirja kätte. Olen täna kell 6 Kolmekuninga tänavaga nurgal. Minu tunnus on: Must kübar, pruuniraamiga prillid ja paremas käes paks jalutuskepp!“

Hajameelsus.

„Kas siis professor Umbrohi on tõesti nii hajameelne?“

„Hajameelne?! — Panime eile kuulutuse lehte, et ta on ära surnud, ja täna hommikul tellis ta enesele pärja!“

„Kus leitakse meie päevil veel vanaaja esemeid?“

„Minge kord üle tänavaga iluduse-instituuti, seal istub neid parvekaupa.“

Katke ühest jutust.

„... siis võttis ta kütüna ja valgustas sellega kahurit seest, näha soovides, kas kahur on laetud. Ja ta oli laetud.“

„Matus oli kolm päeva hiljem.“

Grillparzer.

Noor, alles veel tundmata naiskirjanik luges kord vanale Grillparzerile oma esimese pika draama eite ja küsis siis ootusrikkana:

„Kas leiata olevat mu draama hea?“

„Armas sõbranna,“ vastas luuletaja, „selliseid asju tohite kirjutada alles siis, kui juba olete kuulus. Enne seda peavad teie tööd olema midagi väärt!“

Õige nõu.

„Mis teil õieti viga on?“ küsis kuulus arst.

„Ei tea, härra doktor, aga ma tunnen, et ma ei ole terve.“

„Millist elu teie elate?“

„Ah, härra doktor, ma töötan kui hobune, mul on hundi isu, ma söön kui lõvi, olen õhtul väsinud kui koer ja magan siis kui mütt.“

„Teate,“ andis arst nõu, „siis minge mõne loomaarsti juurde!“

Loogika võim.

Professor otsib kübarat. Ja arutleb:

„Otsin kübarat. Varnas ta ei ole. Laual ka mitte. Ma ei näe teda üldse. Järelikult istun ma tema peal.“

Professor tõusis ja vaatas loolile. Seal seisis ta kübar kui hale rusuhunnik. Aga professor tõstis ta rõõmsasti kõrgele:

„Jälle uus tõendus loogilise mõtlemise võimust.“

Seltskonnas

kurtis keegi daam, et tema mees temaga halvasti ümber käivat. Kuningas — vana Preisi Fritz — seletas:

„Sellega ei ole minul asja!“

Ja pööras temale selja.

Kuid daam ei lase ennast nii kergesti kõrvaldada, vaid vastab:

„Aga ta räägib ka teie majasteedist niisama!“

Mille järele Fritz talle üle öla vastab:

„Sellega ei ole teil asja!“

Kuulsat protsessi,

mis kord Berliinis kõigi meeli erutas, oli pealt kuulama tulnud hulk kõrgeid daame. Kuna kohtuprotsess palju skandaalseid asjaolusid võis avastada, arvas kohtu esimees oma kohuseks daame enne kohtu algust saalist välja saata ja ütles:

„Palun auväärst daame siit ruumist lahkuda!“

Kuid keegi ei liikunud paigast. Siis jalkas esimees pärast lühikest vaheaega:

„Nüüd, mil korralikud daamid väljusid, palun ma kohtuteenrit ka kõik teised naised siit välja korridori saata!“

Tänav sõidab tänavraudteel.

Vagunisse astub daam. Vaatab ringi. Kuid istekohta enam ei ole. Tänav tõuseb viisakalt ja pakub talle oma platsi. Daam võtab sõnalausumata istet.

„Mis te ütlesite, armuline proua?“ kummardab Tänav.

„Mina ei ütelnud midagi,“ vastab daam.

„Oh, vabandage, andke andeks,“ vabandab ennast Tänav, „aga ma arvasin, et ütlesite: tänan!“

Kuidas käända sõna „ROMAAN“?

Ainsus:

Romaan (ainsuses) on Eesti parim rahva-ajakiri.

Romaani sisulise väärtuse eest hoolitseb oma pika elu kogemustega lugupeetud toimetaja.

Romaani annab välja kindlal alusel seisev ja oma ülesandeid kõrgesti hindav kirjastus-osaühisus „Arens“.

Romaani muretses oma perekonnale tulusaks ajaviiteks ja lugemiseks (nagu lõendavad kogemused) iga mõistlik ja edumeelne inimene.

Romaani koondab toimetus ainult loetavamate ja kuulsamate kirjannikkude parimad ja põnevaimad teosed.

Romaanis ilmub peale väärtusliku sõnalise materjali, rohkesti valitud pilte sündmusist ja tegelasist.

Romaanist üksi jätkub, et anda lugejale täielikku läbilõiget kogu maailma kirjanduslikust loominguist.

Romaanile ta väärtuslikul ja omapärasel kujul ei pühenda tähelepanu mitte ainult toimetus ja väljaandjad, vaid kogu lugev Eesti.

Kääne:

Nimetav
(kes, mis?)

Omastav
(kelle, mille?)

Osastav
(keda, mida?)

Sihitav
(kelle, mille?)

Sisseütlev
(kellesse, millesse?)

Seesütlev
(kelles, milles?)

Seestütlev
(kellest, millest?)

Alaleütlev
(kellele, millele?)

Paljus:

Romaanid (paljuses) ilmuvad kõige eeskujulikumas valikus ainult ajakirjas „Romaan“

Romaanide väärtus ja põnevus leiab parima väljenduse nimelt „Romaanis“ ilmuvates romaani-des.

Romaane, mis avaldatakse „Romaanis“, loeb ühevõrra huvitatult iga perekonnaliige.

Romaanid, mis avaldatud „Romaanis“, hoiab mõistlik majajärgi kaites alal tulevikugi jaoks, sest nende romaanide väärtus ei kahane kunagi.

Romaanidesse mahutab maailma kirjannikkond oma parimad mõtted ja sügavaimad veendumused.

Romaanides avaldub inimsoo püüd paremusele, siin avaldub mure ja rõõm, jõuküllane elu ja sügav tundemaailm.

Romaanidest kõnelevad lugejale kõige mitmekesisemate rahvaste kirjanikud kõigile ühist kirjanduslikku keelt.

Romaanidele, eriti „Romaanis“ ilmuvaile, annab väärtuse peale tuumaka sisu kerge loetavus ja suur põnevus.

Romaanil on olnud ja on praegugi veel (pärast 10 aastat kestnud viljakat tegevust) ütelda mõnevõrra Eesti rahva kirjandusliku maitse arendamise alal.

Romaanilt ei võta ta juhtivat osa Eesti ajakirjade peres ühegi võistlusettevõtte odav kõmu.

Romaanita oleks olnud mõeldud 10 aasta jooksul Eesti perekondade elu kaugelt tühjem ja Eesti vaimuelu mitmeti nigelam.

Romaaniga koos minna ja tulevikuski tema ustavaks sõbraks jääda, tähendab kirjanduskultuuri teenimist selle parimal kujul.

Romaanini pole küünninud sisuliselt veel ükski ajakiri Eestis ja hinnaltki on see sisukas ajakiri väljaspool võistlust.

Romaaniks jääda oma praegusel tunnustust leidnud kujul tahab „Romaan“ edaspidigi, sest

Romaan olla tähendab teenida rahvast parimaga, mis kirjandusalal iganes olemas.

Alalütlev
(kellel, millel?)

Alaltütlev
(kellelt, millelt?)

Ilmaütlev
(kelleta, milleta?)

Kaasaütlev
(kellega, millega)

Rajav
(kelleni, milleni?)

Saav
(kelleks, milleks?)

Olev
(kes, mis?)

Romaanidel lasub suur kohustus, kuna nad peavad täitma tühjad tunnid sobivaima ja kasuliku aja viite vahendina.

Romaanidelt loodetakse palju, seda palju annavad aga ainult ajakirja „Romaani“ põnevad, kõrgeväärtuslikud ja sisukad romaanid

Romaanideta, eriti nendeta, mis ilmuvad ajakirjas „Romaan“, on võimatu kujutella ühtki Eesti perekonda.

Romaanidega selles valikus, nagu pakub seda ajakiri „Romaan“, on elu ilusam, aeg lühem ja süda rõõmsam.

Romaanideni, nagu neid avaldab „Romaan“, „Romaani“ romaanide valikuni — pole tõusnud Eestis ükski teine ajakiri, sest „Romaani“

Romaanideks annavad materjali kogu maailma kõige mitmekesisemate rahvuste parimad, viljakaimad ja loetavamad kirjanikud

Romaanid kõige laialisemas valikus heas keeles ja odava hinnaga teha kättesaadavaks rahvale, see on „Romaani“ teene minevikus ja ülesanne tulevikuski.